

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering   Rente-Verzekering.

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage”

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: Baedeker's Indië. — Een Stem uit de Minahassa. — Jaarverslag Ned. Zendinggenootschap. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Lees-tafels. — Mededeelingen.

Baedeker's Indië.

Aan den oorlog, die nu bijna drie jaren lang met groot misbaar elken dag opnieuw onze volle aandacht vraagt, moet 't m.i. worden toegeschreven, dat de verschijning van Baedeker's Handboek voor reizigers naar en in Indië hier te lande tot nu toe vrijwel onopgemerkt is gebleven.

Egypte, Algerië, Palestina, Canada, de V. S. v. Amerika en Mexico komen op de lange lijst van Baedeker's reisgidsen met nagenoeg alle landen van Europa voor, maar Zuid- en Oost-Azië zijn nog niet aan de beurt geweest, wat al sedert jaren door menig globetrotter is betreurd.

De algemeene samenstelling van dit voortreffelijk handboek werd door den uitgever, Karl Baedeker, toevertrouwd aan dr. Georg Wegener, die speciaal voor dit doel de beschreven landen herhaaldelijk heeft bereisd, de laatste maal in 't gevolg van den Duitschen Kroonprins (1911). Deze geleerde heeft daartoe veler medewerking gehad. Zoo schreef dr. (nu Prof. te Leiden) J. Ph. Vogel over Noord-Indische archaeologische verzamelingen en geeft dr. Mich. Garbe te Tübingen een prachtig, maar beknopt overzicht over Indische volkenkunde, cultuur en kunst. Inlichtingen van allerlei aard verstrekten de Deutsche consuls te Colombo, Madras, Bombay, Agra, Delhi, Calcutta, Penang, Singapore, Batavia, enz. Om zich een denkbeeld te maken van de studie, die het samenstellen van zoo een reisgids vereischt,

late men eens 't oog gaan over de lange lijst van daarvoor geraadpleegde boeken en tijdschriften. Voor Java alleen beslaat die een halve pagina. De Max Havelaar is daarbij niet vergeten.

Na 70 bladzijden met „Praktische Vorbemerkungen” wordt de zeereis van Europa naar Indië beschreven. „Weitauß” wordt voor Duitschers de Nord-deutscher Lloyd (deze reisgids heeft in 't ongeluksjaar 1914 't licht gezien) en de Oesterreich. Lloyd aanbevolen; daarna volgen de P. and O., de Oriental S. N. C. en de Orient line; dan de Stoomv. Mij. Nederland, de Messag. Maritimes, de Marittina Italiana en ten laatste de Nippon Yusen Kaisha. De Rotterdamse Lloyd wordt niet genoemd.

Hierop volgen de reisbeschrijvingen van Ceylon, Voor- (d.i. Engelsch) Indië, Burmah, 't schiereiland Malakka, 't Koninkrijk Siam, en ten slotte Java; dit alles toegelicht door 22 land- en 33 overzichtskaarten, zoodat 8 plattegronden, van een duidelijkheid, waarvan Baedeker 't geheim bezit.

Moge, als aan de harakiri in Europa eenmaal een einde zal zijn gekomen en de wereldreizigers zich opmaken om hun zwerftochten met nieuwen moed te hervatten, Baedeker's Indië veel bijdragen tot 't bezoek aan landen, waar de menschen verstandiger en wijzer zijn dan wij hier. Een Oostersch spreekwoord zegt: eerst dan zal een volk wijs zijn, als 't in zijn veldheeren ezeldrijvers ziet.

D. A. H.

Een Stem uit de Minahassa.

Door den heer Fr. Laoh is bij zijn vertrek naar Indië een nota tot den minister van Koloniën gericht, waarin werden uiteengezet eenige desiderata der Minahassers, zoodat ze tot uiting zijn gekomen op bijeenkomsten door de Perserikatan Minahassa georganiseerd.

Op verzoek van mijn landgenoot wil ik bovengenoemde nota aan een bespreking in de pers onderwerpen. Wij hopen, dat hierdoor meerdere bekendheid wordt gegeven aan de verschillende zaken, die voor ons Minahassers van zeer groot belang zijn. De nota handelt over zes onderwerpen:

- 1o. de heeren- en negorij-diensten;
- 2o. het middelbaar (voortgezet lager) onderwijs in de Minahassa;
- 3o. het irrigatiewezen;
- 4o. de toepassing der decentralisatiewet op de Minahassa;
- 5o. den burgerlijken stand;
- 6o. de positie van de Minahassers in het bijzonder en van het niet-Europeesche element in 't algemeen, in het Nederl.-Indische leger.

Aan het slot van zijn schrijven geeft de heer Laoh eenige aanwijzingen omtrent de te nemen maatregelen, die een eind zouden kunnen maken aan de uiteengezette, minder wenschelijke toestanden en verhoudingen.

Zoodat bekend is de heer Laoh met een uitgebreide volmacht van de Perserikatan Minahassa naar Nederland gekomen, onder voorwaarde, dat hij verschillende questie's tevoren bespreken zou met de hier te lande vertoevende Minahassers. Een kleine uitweiding over den aard van de Perserikatan Minahassa zal wellicht te dezer plaatse noodig zijn voor een goed inzicht. De P. M. telde einde 1916 ruim 12.000 leden; meer dan de helft van het leger wordt gevormd door militairen en gewapende politiedienaren, die hun geboorteland verlaten en zich in den Nederlandschen wapenrok gestoken hebben. In de Minahassa zelf zijn leden toegetreden uit alle standen van de maatschappij. In de Aprilaflevering van *Het Koloniaal Tijdschrift* heeft steller dezes met den heer Laoh de beteekenis uiteengezet van de P. M. voor de Minahassers, zij is een

PERRY & CO.

Dekstoelen
Hut } koffers
Mail }
Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT 20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

nationale vereniging, waarin zich samengetrokken heeft al wat een nationaal ideaal in zich omdraagt. De vereniging werd opgericht in 1910, een der jaren van intensieve Boedi-Oetomo-propaganda, en was oorspronkelijk bedoeld als militairen-vereeniging. Later verwijfde zij de omheining, waarbinnen zich hare bemoeienis liet voelen (de laatste voorzitter is een onderwijzer, de heer Tombeng), trok algemeen maatschappelijke vraagstukken binnen den kring harer belangstelling en heeft tenslotte, zo als reeds boven opgemerkt, een uitgesproken nationaal karakter gekregen. Dit in het kort over de *Perserikatan Minahassa*. Ik zal overgaan tot een bespreking der door den heer Laoh in zijn nota behandelde onderwerpen. De beschouwingen zijn, afgescheiden van den officieelen stijl der memorie, zoo getrouw mogelijk weergegeven.

I. De Heeren- en Negorij-diensten.

Het verschil tusschen Heerendienst en Negorijdienst ligt voornamelijk hierin, dat de eerste gepresteerd wordt bij werken van meer algemeen, hetzij districts of gewestelijk belang, en de laatste voor werken, die een lokaal nut afwerpen. Men onderscheidt in de Minahassa bijv. Heerendienst en Negorij-wegen. Natuurlijk zal tenslotte een strenge scheiding tusschen werken waarvoor heerendienst, en die waarvoor negorijdiensten geveerd worden, niet steeds door te voeren zijn. Verder wordt het heerendienstreglement door den G. G. vastgesteld; de negorijdiensten worden geregeld door het hoofd van het gewestelijk bestuur. Wij willen in het vervolg gemakshalve van heerendienst spreken waar wij beide diensten bedoelen. Ten slotte is het principe van de twee instellingen hetzelfde: de bevolking dwingen ten behoeve van aanleg of onderhoud van publieke werken, waar de gemeenschap geen vrijwillige arbeiders tegen betaling kan leveren.

Dit beginsel op zich zelf is reeds aanvechtbaar; men kan de vraag stellen of de bedoelde werken inderdaad reeds sociale behoeften zijn, indien de gemeenschap niet eens den meest primitieven vorm van arbeidskracht hiervoor kan opbrengen.

Wij willen echter over dit theoretisch bezwaar heen stappen, en lettend op de uitkomsten in de praktijk, toegeven dat in den aanvang van werkelijke regeeringsbemoeienis het instellen van heerdienstplicht onvermijdelijk en van veel nut is geweest.

De aanleg van wegen, waarlangs de bevolking op een gemakkelijke manier landbouw- en boschproducten naar de inscheepplaatsen kan vervoeren, zou zonder de heerdiensten zeker voor langen tijd onmogelijk zijn geweest. In zeker opzicht alzo is de heerdienstplicht te verdedigen voor gebiedsdeelen van Nederlandsch-Indië, waar elementen eener moderne maatschappij nog niet zijn doorgedrongen; hier zal de persoonlijke heerdienstplicht bestaande verlangens en aspiratie's niet in den weg treden. Meestal kent het volk, in dit stadium, in den een of anderen vorm deze gedwongen dienstprestaties, daar men bijna met zekerheid kan aannemen dat vóór regeerings-inmenging toch diensten geleverd zouden zijn geweest aan vorst of gemeenschap.

Heel anders echter toont zich de zaak in de Minahassa. In de ontwikkeling, althans uit verstandelijk oogpunt, staat de Minahassa bovenaan in de rij van Insulindes volkeren; het getal analphabeten zal, als men bij de aanstaande volkstelling deze differenties in acht gaat nemen, verrassend laag blijken; het volksonderwijs staat in de Minahassa het hoogst, kwalitatief en kwantitatief. Gevolgen van een en ander: een scherpere arbeidsverdeling en intensievere beoefening van het beroep.

Het spreekt welhaast van zelf, dat zij, die door ontwikkeling of ondernemingsgeest tot een zekere mate van welstand zijn gekomen, of die in dezen welstand geboren zijn, het verrichten van lichamelijke arbeid aan den openbare weg naast hun bedienden en andere ondergeschikten, niet bepaald aangenaam vinden. Gevolg van dezen moreelen druk is dat de zoons van de aanzienlijken van het land, van kooplieden, ambtenaren en grondbezitters of trachten zich een plaatsje aan de staatsruif te verzekeren, of het land uittrekken om ergens anders vrij van heerdienst een bestaan te zoeken. In beide gevallen zijn ze verloren voor de economische productiviteit van het volk. In 't eerste geval hoeven wij slechts er aan te herinneren, dat een plaatsing in een Gouvernementsbetrekking in de Minahassa voorafgegaan moet worden door een minstens vier a vijfjarig leerlingenschrijverschap met als eenige beloning vrij licht als de zon schijnt, zoodat men gedurende dien tijd en nog lange jaren daarna, aangevoelen is op een parasieten-bestaan. Het tweede ge-

val spreekt voor zich zelf, wij behoeven er niet op in te gaan.

Zij dus, die door opleiding, bezit, aanleg en geboorte aangewezen zijn om in de economische ontwikkeling aan de spits van het volk te staan, worden op deze wijze maatschappelijk lamgeslagen of verdreven uit hun geboorteland.

Daar is een andere categorie, die eveneens gebukt gaat onder den druk der heeren- en negorijdiensten.

Sinds ruim een halve eeuw dienen duizenden jonge krachtige mannen uit de Minahassa in het Indische leger en bij de gewapende politie. Hun aantal bedraagt op t oogenblik meer dan tien duizend. Vraagt men naar de reden, waarom ze hun land hebben verlaten, dan zal men vernemen, dat de druk der heerdiensten ondraaglijk is geworden. Door eenige Minahassische hoofden is indertijd becijferd, dat gemiddeld de Minahasser 45 à 50 dagen van het jaar voor heeren- en negorijdiensten moet uitkomen. Deze arbeid vertegenwoordigt een zilver-equivalent van $45 \times f 0.60 = f 27.-$,¹⁾ waarbij men verder nog in rekening moet brengen, dat de Minahasser meestal zijn kar en trekkieren voor het werk beschikbaar moet stellen, zonder vergoeding er voor te ontvangen. Ten slotte dient men ook niet te vergeten, dat de onderbrekingen van zijn werkzaamheden in de tuinen of ergens anders door de heerdiensten, direct terugslaan op de inkomsten.

Door nu voor soldaat of gewapend politiedienaar te teekenen trachten velen zich de vrijstelling van heerdiensten te verwerven na afloop van het dienstverband.

Intusschen moet men eens op zich in laten werken wat het voor een volk van 250.000 zielen betekent, dat tienduizend uitgekozen mannen tusschen 18 en 30 jaren voor den tijd van 12 en meer jaren aan de gemeenschapsplichten worden onttrokken. Dit zou vergelijkenderwijs Nederland met zijn 6 miljoen inwoners komen te staan op ± 275.000 jonge mannen, die b.v. in vreemden krijgsdienst trekken.

En van hen, die na afloop van den dienst in de Minahassa terugkeeren, weten wij maar al te goed, dat onder den invloed van het jarenlange kazerneleven hun sociale waarde beneden de wenschelijke normen is gedaald.

„Vraagt men mij”, aldus een Minahassisch medicus van naam, „naar de oorzaken van de geringe toeneming der bevolking in ons land, dan zou ik, alléén met de cijfers der werving vóór mij, met beslistheid durven beweren, dat de werving de hoofdoorzaak is. Ergo, in een verder verband, het instituut van heeren- en negorijdiensten.

II. Het voortgezet onderwijs in de Minahassa.

Eenige jaren geleden werd de Tondanosche hoofdschool in een Mulo-school getransformeerd. Het was meer dan tijd; terwijl de zusterscholen op Java n.l. een ontwikkelingsgang doormaakten tot ze ten slotte zijn geworden de hedendaagsche opleidingsscholen voor inlandse ambtenaren, heeft de Tondanosche hoofdschool haar fossielair leerprogramma gehandhaafd, dat niet uitsteekt buiten dat van een goede Europeesche lagere school. De bovengenoemde transformatie is dus in elk geval een verbetering; maar met de verbetering is tevens een fout binnen geslopen. Het leerprogramma der hedendaagsche Tondanosche Mulo is niet gelijk aan dat der Mulo-scholen op Java. Het nadeel ligt hem in de eerste plaats hierin, dat faciliteiten aan de Javaansche Mulo's verleend, hoogstwaarschijnlijk onthouden zullen worden aan de Tondanosche.

Nergens zullen de leerlingen na het afloopen dezer school (Tondanosche) aansluitende onderwijsinstellingen kunnen vinden. Nu is het volkomen waar, dat voor de bediening van landsbetrekkingen in de Minahassa de opleiding tot een zekere hoogte (deze restrictie voeg ik er uitdrukkelijk bij) voldoende is, maar het kan toch niet de bedoeling zijn om stelselmatig de bevolking van Insulinde in bepaalde hokjes op te sluiten en alzo het ontstaan van een verderfelijk provincialisme in de hand te werken. Is inderdaad het streven naar de vorming van een zich éénvoelend Indisch volk ernstig gemeend, dan moet men ook zulke separisme ademende en kwekende instellingen niet in het leven roepen of houden.

Ik sprak er hierboven van dat de opleiding aan de Muloschool slechts tot zekere hoogte voldoende is voor de bediening van landsbetrekkingen in de Minahassa. Hiermee bedoel ik, dat de school alléén bij wijze van vóoropleiding, afgezien van de reeds

¹⁾ De loonstandaard in de Minahassa is hoog; een arbeider werkt voor niet minder dan 75 cts. per dag met voeding.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE.

SPRAAKLEERAREN EN

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met September Cursussen geopend, met twee lessen per week.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER

:: Magazijnen ::
ter Complete Meubilering

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

Anbevelend,
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Groenmarkt 38.

Spekslagerij.

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM,
Ketelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN,
Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide
Corsetten-Magazijnen
zooowel in
de goedkoopere als
duurste soorten.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN

VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

genoemde separatistische elementen die zij bevat, als voldoende beschouwd mag worden; men zal mij toch moeten toegeven, dat bestuursambtenaren en onderwijzers nog over een uitgebreider geestelijke bagage moeten beschikken dan de Mulo ze kan geven, willen zij bij de bestaande maatschappelijke verhoudingen hun functies nog naar behooren kunnen verrichten. Men kan mij niet voor de voeten werpen dat de Minahassa, gelegen buiten de centra van handel en verkeer, niet zulk veelomvattend onderwijs nodig heeft als Java, want verschillende teekenen wijzen er op, dat de Minahassa en omgeving erlang getrokken zullen worden in de groote handelsroute Japan-Filippijnen-Makassar-Soerabaja. In aansluiting aan zijn beschouwingen over de Mulo-school, betoogt de heer Laoh dan ook een aparte vakschool tot opleiding van onderwijzers en een tot opleiding van inlandsche ambtenaren in den geest van de gelijksoortige scholen op Java en Makassar.

Mocht men eventueel overgaan tot oprichting van deze vakscholen, en wil men deze volkomen tot hun recht laten komen, dan ga echter hiermede hand aan hand een positieverbetering van de inlandsche ambtenaren en onderwijzers, dit om gevallen te elimineren dat abiturienten tóch ergens anders een goed heenkomen zoeken. In het Februarinumnummer van het Kol. Tijdschrift van dit jaar heeft schrijver dezes een lans gebroken voor de Minahassische ambtenaren. Belangstellenden verwijst hij naar dat artikel. Aan het slot van zijn beschouwingen hierover pleitte de heer Laoh voor een meer systematische aanwending van Minahassische krachten voor het civiel-werk in Noord- en Centraal-Celebes, dan tot nu toe door Zending en Regeering is gedaan. Het kan niet anders dan gunstig werken, en den arbeid verlichten, daar wij in elk geval ethnologisch nader tot de Celebessers staan dan de Europeanen.

Men diene ook niet te angstvallig de onderwijsuitgaven in de Minahassa op een apothekersweegschaaltje af te wegen, maar neme in acht, dat heel Noord- en Centraal-Celebes, de Sangir en Talaut-eilanden, en Ternate van Minahassische onderwijsinstellingen direct en indirect genieten.

III. De Irrigatie.

Over deze quaestie kunnen wij heel kort zijn, omdat er op dit gebied nagenoeg niets in de Minahassa is gedaan. Al wat er aan waterwerken ginds in vericht, is onder ondeskundige leiding uitgevoerd: een vast plan zou men vruchteloos zoeken. Ter illustratie een enkel feit: omstreeks 1904 werd te Tondano een riviertje gekanaliseerd; het was een werk van maandenlange heerendienstarbeid. Zeven à acht jaren later ging men de groote Tondanorivier kanaliseren en uitdiepen; gevolg: het eerste kanaaltje liep droog.

De heer Laoh bepleit de instelling van een irrigatiedienst, waar onder deskundige leiding, zooals op Java, een doeltreffende waterverdeling kan worden uitgevoerd, volgens vaste prospectieve plannen; ook werd gewezen op het hoogst bedenkelijke verschijnsel, dat van de 15 jongelieden, die op gouvernementskosten de landbouwschool in Buitenzorg hebben afgeloopen, er slechts twee teruggekeerd zijn naar de Minahassa, terwijl alle andere ergens anders een arbeidsveld zochten, wijl in het geboorteland hun positie niet behoorlijk geregeld was.

IV. Toepassing der decentralisatiewet in de Minahassa.

Zooals bekend zal de toekomstige volksraad door twee categorieën raadsleden gevormd worden. De eerste categorie wordt gekozen door de gewestelijke (of) lokale raden, de tweede benoemd door den G.-G. na raadpleging van den Raad van Indië.

In de Minahassa heeft men noch gewestelijke, noch lokale raden, zoodat natuurlijk geen Minahassers gekozen kan worden om voor de belangen van zijn land en zijn volk in de Volksraad op te komen. Het al of niet vertegenwoordigd zijn in den Volksraad wordt dus voor de Minahassers geheel afhankelijk gesteld van de goedertierenheid van den Raad van Indië. Dit nu vinden wij een groote onbillijkheid, om na te noemen redenen.

Als een der eerste problemen, die den volksraad voorgelegd zullen worden, is genoemd: de quaestie der invoering van de Militie.

De teekenen wijzen er onmiskenbaar op, dat de Militie het eerst in de Minahassa ingevoerd zal worden. Als kenners van ons geboorteland durven wij ook de bewering te bestaan, dat in de Minahassa, de militaire dienstplicht technisch ingevoerd kan worden.

Wij zeggen „technisch”, omdat wij die mogelijkheid alleen toegeven als wij de oogen sluiten voor de maatschappelijke nooden van het volk. Wij willen hier niet in gedetailleerde beschouwingen treden, maar stippen enkel aan, dat heerdienst- en militaire dienstplicht wel eens een resultante zouden kunnen componeeren, die een moordenden druk op het volk uitoefent.

Waar dus in den volksraad besluiten genomen zullen worden over een quaestie, die voor ons van groot gewicht is, daar is het niet meer dan billijk, als wij het recht verlangen een door ons gekozen vertegenwoordiger in dien raad af te vaardigen. Middel hiervoor is, onder de vigeerende bepalingen, de toepassing van de decentralisatiewet in de Minahassa.

Daar is bijna geen gebied in Nederlandsch-Indië dat een zoo compacte eenheid vormt als de Minahassa. Wij hebben reeds de opmerking gemaakt, dat de volksontwikkeling in de Minahassa het hoogste is voor heel Indië. Een Minahassa-Raad, b.v. gevormd door de 1e en 2e districtshoofden (± 30 in aantal), die voor den volksraad een of twee leden kan kiezen, is niet alleen geheel op zijn plaats en absoluut competent te achten, maar zou trouwens ook een voortzetting der traditie zijn.

Vóór de Westersche interventie toch bestond reeds een raad van stamhoofden, die naar buiten de Minahassa (Minahassa) of verbondenen vertegenwoordigden.

Mocht echter, aldus de heer Laoh, de instelling van een Minahassa-Raad niet tot stand kunnen komen vóór de samenstelling van den Volksraad, dat men dan een besluit uitvaardige, dat onder de door den G.-G. te benoemen leden van den volksraad, ten minste één Minahasser zij. De quaestie van den militairen dienstplicht in haar verband met andere lasten is voor ons een levensquaestie.

V. De Burgerlijke Stand.

Hierover weder kan men kort zijn: het is een algemeen erkende waarheid, dat een behoorlijke burgerlijke stand voor een goede registratie noodzakelijk is. Over de invoering ervan in de Minahassa is bovendien reeds door Prof. Mr. Carpentier Alting een studie gemaakt, van welke resultaten men gebruik kan maken, terwijl de hulppredikers een correct kerkelijk register der geboorten en sterften hebben bijgehouden.

VI. De positie der Minahassers en die der niet-Europeesche militairen in het algemeen, in het Leger.

Neemt men nog eens het reeds genoemde aantal Minahassische militairen (± 8000) in acht, dan is het begrijpelijk, dat ook deze quaestie onze bijzondere belangstelling gaande houdt.

Vooraf dient men niet te vergeten, dat de Minahassische militairen volstrekt niet uit de heffe des volks zijn voortgekomen, zooals volgens zeggen het grootste gedeelte der Javaansche en Europeesche.

Wij offeren de waarheid niet op aan de phrase als wij beweren, dat het de bloem van het volk is, die uit de Minahassa trekt om in Nederlandschen krijgsveld een avontuurlijk leven tegemoet te gaan. Zij, die wel eens een Minahassisch bataljon of compagnie hebben zien voorbij marcheeren, die de robuste, pootige kerels van middelmatige lengte hebben nagekeken, zullen ons dit moeten toegeven. Wij hebben reeds verteld, wat de reden is dat zij beroeps-soldaat zijn geworden.

Het zijn dus menschen, die het contact met de samenleving en het geboorteland volstrekt niet verbroken hebben (wat wel eenigszins met de Javaansche militairen het geval is) en daarom gaat ons Minahassers in het algemeen, hun lot van harte aan.

Door vele proefnemingen hebben de Minahassers zich geschikt getoond voor elk werk, dat in den militairen dienst aan de Europeanen wordt opgedragen; het incompleet aan Europeanen wordt heden aangevuld met Minahassers.

Wat de heer Laoh daarom vraagt, is: *volkomen gelijkstelling van de Minahassische militairen aan de Europeesche wat soldij en andere inkomsten en indemniteiten betreft*; openstelling van de hoogere onderofficiersrangen (sergeant-majoor, adjudant en onder-luitenant) voor de Minahassers, en deelgenootschap in het weduwen- en weezenfonds. Men moet echter de examens voor de verschillende rangen niet in het Hollandsch maar in het Maleisch afnemen, daar de gelegenheid om de Nederlandse taal te leeren nog niet in genoegzaam ruime mate geboden wordt. Wij vertolken hiermede de verlangens van de militairen zelf. Stelt men prijs op hun aanwezigheid en hun enthousiasme in het leger, dan moet men ook op zijn minst aan hun grieven een willig oor leenen.

Hiermede is het zakelijk gedeelte der memorie afgehandeld. De volgende slotbeschouwingen zijn heelemaal op rekening van schrijver dezes.

Wordt vervolgd.

120e Jaarvergadering van het Nederlandsch Zendinggenootschap.

Aan het ons toegezonden verslag ontleenen wij:

De 120e jaarvergadering van het Nederlandsch Zendinggenootschap wordt gehouden op Dinsdag 10 en Woensdag 11 Juli in de kapel des genootschaps te Rotterdam. Voorzitter dezer Jaarvergadering is Ds. G. van der Giesen, predikant te Rotterdam en Voorzitter van het Hoofdbestuur.

De aandacht wordt gevestigd op de verplaatsing van de school naar Oegstgeest, die noodig werd geoordeeld met het oog op het onderwijs. Dertien leerlingen slaagden bij het examen voor de Indische Commissie en vier voor het examen als godsdienst-onderwijzer.

Door Ds. Rauws wordt bepleit de uitgave van een geïllustreerd maandblad voor de samenwerkende zendingcorporaties, waardoor de tegenwoordige periodieken worden vervangen.

In de middagvergadering wordt het jaarverslag uitgebracht en toegelicht door de directeuren Rauws en

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL

TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen. Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid. Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.

W. H. BIK. Directie: J. VAANDRAGER.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag. Spreektijd 12½ - 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden. Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van

Amerika naar Holland, Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vli. Chef Firma J. F. CUYPERS, Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403 's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

<p>GENEALOGISCH BUREAU</p> <p>BEWAARDING VAN HET VERVOLG VAN HET GEBELT EN VAN GEBELTSLIJNEN RECHT EN ONRECHT BREKEN DER BEGROEFENDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEN KENNING INLEVEN</p> <p>DEN HAAG</p>	 <p>HERALDISCH CAR. KOFFLER</p> <p>BEWAARDING VAN HET VERVOLG VAN HET GEBELT EN VAN GEBELTSLIJNEN RECHT EN ONRECHT BREKEN DER BEGROEFENDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEN KENNING INLEVEN</p> <p>DEN HAAG</p>
--	--

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN 's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:

1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

Fokkema. Mededeelingen worden gedaan omtrent de reis van Dr. Gunning. Hij is overtuigd van de wenschelijkheid van de instelling eener Indische Directie, die ten doel heeft het zendingswerk geestelijk beter te fundeeren, de Conferenties van zendingen op de onderscheiden velden meer bevoegdheid binnen aangewezen grenzen te verleenen en het contact tusschen de zendingen en het Hoofdbestuur hechter te maken. Zij heeft betrekking op den binnenkant van het werk, terwijl het zendingsconsulaat meer betrekking heeft op den buitenkant, op de verhouding van de zending tot de Regeering.

In de inlandsche gemeenten op Java zijn teekenen van nieuw leven. Zij gaan zich hoe langer hoe meer organiseren, terwijl een spontaan verlangen om te evangeliseeren is ontwaakt. Daarmee gaat gepaard een toenemende zucht om zelfstandigheid, die getuigt van groei. Onder deze omstandigheden komt er veel aan op een goede organisatie van ons werk. Een voldoende aantal zendingen is noodig. Verder zijn noodig Javaansche voorgangers, die hoe langer hoe meer zelfstandig hun arbeid kunnen verrichten als predikers en onderwijzers. Met de speciale opleiding voor voorgangers is een aanvang gemaakt. De vraag is nu aan de orde, wanneer aan deze inlandsche predikanten de bevoegdheid om de sacramenten te bedienen kan worden toegekend.

In de Minahassa behooren de zendingsscholen aan het Genootschap, evenzoo de kweekschool, de ambachtsschool, enz. Met de hulppredikers wordt gezocht naar samenwerking inzake het beheer van die scholen. De meisjesschool te Tomohon ontwikkelt zich goed; een derde Europeesche onderwijzeres wordt gezocht, een nieuw terrein is aangekocht. Het ziekenhuis te Sonder vierde onder veel belangstelling zijn tienjarig bestaan.

In Bolaang-Mongoudou zijn besprekingen gaande over de subsidie-regeling der scholen en de toekomst van de Hollandsche school. Omtrent het bezoek van Dr. Gunning aan Posso werden geen berichten tot nog toe ontvangen.

In Deli is het zendingswerk groeiende tegen allerlei belemmerende invloeden in. Van eigen aandrang der bevolking om onderwijs is weinig te bespeuren. Het valt moeilijk echte belangstelling te wekken en het zoover te brengen, dat de bevolking zelf haar aandeel in de kosten wil dragen. De Bataks worden overstept door de vruchten der Westersche beschaving, in die mate, dat de geestelijke vorming geen gelijken tred houdt met den maatschappelijke vooruitgang. Dank wordt gebracht aan de hulp van de Bataksche Vereeniging te Medan en de samenwerking met het Bataksch Instituut te Leiden. Ook de medische zending ontwikkelde zich hier in het hulpziekenhuis te Sibolangit en het melatschen-asyl te Lae Si Momo. Aan de kweekschool te Raja zal waarschijnlijk een hoofdcursus worden verbonden.

Prof. Dr. F. Pijper, hoogleeraar te Leiden, spreekt over: „De Evangelie-verkondiging aan de menscheneters in N.-W. Europa”.

Spreker verzet zich tegen de somtijds gehoorde leuze: „Laat de heidenen maar heidenen blijven!” Sommigen beweren, dat het maar het beste is de heidenen te laten bij hun voorvaderlijk geloof en zeden. „Past het Christendom wel bij die natuervolken?” zoo vraagt men. „Zullen de nakomelingen van halve wilden, van koppensnellers en menscheneters ooit beschaaftde Christenen worden?”

Spr. tracht nu beknopt de vraag te behandelen, hoe het er uitzag bij de bewoners van Noord-West Europa bij het begin onzer jaartelling en eenige eeuwen daarna. Bedoeld worden de Germanen, de Kelten, de Galliërs. Hoedanig waren onder hen de toestanden op maatschappelijk, zedelijk en godsdienstig gebied? Deze vragen worden beantwoord aan de hand van een aantal geschiedschrijvers en aardrijkskundigen, zooals Julius Caesar, zijne tijdgenooten Pomponius Mela, Diodorus, Siculus, Strabo, Tacitus, Hieronymus, Procopius e.a. De maatschappelijke toestanden waren allertreurigst. Onder de genoemde volkeren heerschte groote armoede, kenbaar aan woning en kleeding. De Germanen hadden b.v. nauwelijks kleeren aan het lijf, hunne kinderen in het geheel niet. Hunne huizen waren zoo gebrekkig, dat zij 's winters hun toevlucht zochten in holen onder den grond, waaroverheen zij rijs legden, dat tegen de koude met koemest bedekt werd.

En de zedelijke toestanden? Tacitus koestert voor de Germanen de sympathie, die de geblaseerde stedeling gevoelt voor den dorpsbewoner. Het verhindert hem niet te schilderen, hoe zij den nacht doorbrengen met drinken en dobbelen, waarbij zij ten laatste zichzelf, hunne vrijheid verdobbelen. Onder hunne aanzienlijken bestaat veelwijverij. Verder heerschen op 't gebied van het geslachtsleven onder de Kelten, de Ieren en de Schotten onbeschrijfelijke toestanden.

En op godsdienstig gebied? In een groot deel van Europa zijn menschenoffers voorgekomen. Eusebius vermeldt het van de Scythen, de Massageten en anderen. Men treft het aan bij de Polen, de Noord-Slaven. Julius Caesar verhaalt van de bewoners van het tegenwoordige Frankrijk, dat zij reusachtige beelden maakten van gevlochten takken, ze opvulden met menschen en ze vervolgens in brand staken. Ook de Germanen brachten op gezette tijden menschenoffers aan Wodan. Onze Friesche voorouders desgelijks.

Weet men, dat onder Galliërs en Germanen koppensnellers zijn voorgekomen? Strabo verhaalt, dat zij bij terugkeer de hoofden hunner vijanden ophangen aan den nek hunner paarden.

En zelfs het menscheneten wordt onder de Germaansche en Keltische volksstammen van Noord-West Europa aangetroffen. Dat onder de volken van Oost-Europa Kannibalen zijn voorgekomen, is wellicht beter bekend. Maar ook in het Westen ontbraken de Kannibalen niet. Pomponius Mela bericht het van de bewoners van West-Frankrijk. Volgens Strabo zijn de bewoners van Ierland menscheneters. Zij houden het voor betamelijk hunne gestorven ouders op te eten. Over het algemeen handelen de menscheneters uit animistische opvattingen, met het doel eigen levenskracht te verhoogen. Vandaar dat zij afgeleefde personen in

stukken snijden en opeten, of in den oorlog het bloed drinken uit de wonden van den eersten vijand, dien zij doodden.

Gelukkig dat Willebrord, Bonifacius, Ludger en vele anderen niet gedacht hebben: „laat die heidenen maar heidenen blijven!” Spr. beschrijft nu hoe ijverig de genoemde zendingen in N.-W. Europa het Evangelie verkondigd hebben en maakt gewag van de Zendingsmethode, door Alcuinus in een rapport aan Karel den Groote aanbevolen. Wij weten, dat Karel de Groote voor geweld niet is teruggedeeind. Bonifacius hakte den heiligen eik te Geismar om. Ludger bracht het zoover, dat eene reeds halfbekeerde bevolking, het afbreken harer oude heiligdommen zonder misnoegen aanzag. De toehoorders van zending Amandus wierpen zelf hunne afgodsbeelden omver. In het algemeen hebben de zendingen, in overeenstemming met het rapport van Alcuinus, het gezocht in overreding, in de prediking, het onderwijs.

En het Evangelie overwint. Door de vernieuwende kracht van het Evang. verdwenen de misstanden. Eusebius zegt het uitdrukkelijk, dat bij zekere volkeren sedert zij als christenen gedoopt waren, de beschreven afschuwelijkheden niet meer voorkwamen. Tweehonderd jaren na Karel den Groote is het menschenoffer en het menscheneten geheel in vergetelheid verzonken. Waarschijnlijk heeft men zich daarover zoo diep geschaamd, dat men elke herinnering daaraan diep in de aarde heeft begraven.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Veiligheid van persoon en goederen in de residentie Batavia.

Bovenstaand onderwerp wordt behandeld in het nieuwe dagblad „De Indiër”, hetwelk beweert, dat de politie-toestand te Batavia met den dag slechter wordt en iederen avond brutale roof- en kaappartijen plaats vinden, ondanks politie-wachten, idem patrouilles en theorielessen.

Wat zijn de oorzaken, dat de rampokkers ongestoord hun bedrijf in en om de hoofdstad kunnen uitoefenen, en dat „die menschen daar dat bedrijf in het groot prefereren?”

Om tot een beantwoording van de eerste vraag te komen, zullen we dienen na te gaan, of de politie te Batavia goed dan wel minder goed uitgeoefend wordt.

De dagbladen te Batavia hebben dienaangaande verschillende meeningen. Het *Bat. Nsbl.* is in den persoon van deszelfs hoofdredacteur, den heer *Zaalberg*, de personificatie van het Almachtige, Alwetende, Alvermogene Alverdwijnende *Men*, dat bij politie-excessen al te zeer geneigd is om de politie de schuld te geven. Daartegenover staat het *N. v. d. D.*, dat niets dan lof heeft voor de gebenedijde politie, terwijl *Java-Bode* en *Handelsbl.* daar tusschenin zoo wat pruttelen zonder partij te kiezen.

De Indiër, noch het een noch het ander doende, vraagt of de politie-autoriteiten wel genoeg vertrouwen schenken aan hun ondergeschikten. „Menschenkennis en goed gesteld vertrouwen zijn de voornaamste factoren, waarover een politie-autoriteit beschikken moet.” Het blad laakt het doen vervallen van het ter beschikking stellen van gelden uit de politiefondsen voor de lagere politie-ambtenaren, die de mannen zijn, welke het politiewerk verrichten. Al kunnen ze bij goede arrestaties en buitengewone plichtsbetrachting rekenen op premies, ze moeten toch eerst geld tappen uit hun bitter schrale beurs en vallen dan niet zelden in de handen van woekeraars en ten slotte in die van hen, welke ze bestrijden moeten, waardoor ze aan *Men* de gelegenheid geven om uit te roepen, hoe onbetrouwbaar de lagere politie-ambtenaren zijn.

Wantrouwen wekt tegenzin en wrevel, zooals blijkt uit het rekest van mindere politie-beambten aan den G. G. om ontheffing te verzoeken van hun functies. Dat zijn de lieden der praktijk, die het dienen der theorie moede zijn.

„Vroeger richtte men geen politiestellen op, baggerden geen tientallen opzieners in de modder van karbouwenpaden, maar men stelde tegenover het brute optreden der bandieten de zachte, maar weergalooze macht van het geld en zond betrouwbare spionnen uit om óf preventief óf actief op te treden. En men zag resultaten.”

Mode-Academie

SYSTEEM WOHRYZEK.

Singel 437 hoek Heiligenweg. AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse, Directrice en Leerares.

Grondig onderricht verzekerd.

PROSPECTUS OP AANVRAAG GRATIS.

De Directrice A. MIENSTRA.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Firma H. C. MORSINK Ez.

(JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der Firma LEDEBOER & Co.)

Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Manissans :

Pallah, Papaja, Lobeh-Lobeh.

Geleien :

Doerian, Mangies, Lobeh-Lobeh.

Witte en Roode Rozen Siroop

Tamarinde Siroop,

verkrijgbaar in 1/1 en 1/2 flesschen.

Ketjap Benting, Samballans,

Boemboes, Kerry en

Chutney.

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk.

Gratis ter inzage.

Katalogus met alle afbeeldingen à f.l. p. st. pl. porto.

Kunsthandel ..... H. BOS 2e Sweelinckstr. 99
..... DEN HAAG ..... Telefoon H. 8757

R. Weymberg & Co

Hofleveranciers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen

UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Leidschestr. 1e v. Swindenstr. Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH, 's-HERTOGENBOSCH, MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO.	Markt Snelledijk Langedijk Rechtestraat Grote Staat Vleeschstraat
ROTTERDAM, { Binnenweg Mariaplaats Boiermarkt Damstraat		
UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM,		

Hoogfijne Maatzaken doch geen tailleursprijzen

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGENNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND van 10 tot 4 uur.

Daarenboven schijnen de politieagenten geen vrouwen te stellen in hun wapens en dat, terwijl ze weten, dat de rampokkers uitstekende patronen en revolvers bezitten. Wantrouwen aan allen kant, zoolang van de superieuren jegens hun minderen als van deze in het beleid hunner meederen. Dat wantrouwen moet de Reg. doen verdwijnen.

Het antwoord op het tweede deel der vraag zal ons gegeven worden door te onderzoeken, of wellicht de economische toestand der bevolking rampokkers kweekt.

De landen in en om *Batavia* zijn in particulier bezit en eigendom, en het is voor niemand een geheim, dat de bevolking der particuliere landen zwaarder belast is dan die in onder direct bestuur staande gebieden.

De rijstbouw staat achter bij die in de *Preanger* en in het *Bantensche*. Waarom zouden de lieden zich beijveren, daar het grootste deel aan den landheer komt?

Betreffende de *compenian* kunnen hemeltergende gevallen genoemd worden: ouden van dagen, grijsaards worden aangeslagen, zoo goed als jongelieden, nog onder de hoede hunner ouders. En dan de onrechtigheden, die er bij de schattingen plaats hebben, en waartegen de ambtenaren weinig of niets vermogen. De economische toestand der bevolking in die streken kweekt rampokkers en doet ze er tevens een toevlucht vinden.

Werkelijk de Reg. zal goed doen, spoed te zetten achter den terugkoop van de particuliere landerijen.

Tusschen Oenarang en Merbaboe.

Aldus betiteld *Asinan* in de *N. Soer. Ct.* een artikel, waarin hij de plannen bespreekt aangaande de bevoering van de vlakte van *Demak* en die omtrent den *Rawa-Pening*.

De overstroomingen bij *Demak* hebben tengevolge gehad dat de *Toentang*-rivier over een lengte van 1000 M. uitgediept is, waardoor de afwatering van den *Rawa-Pening* ten zeerste bevorderd is. Dit werk, waaraan 5 jaren gearbeid is, heeft natuurlijk eenige tienduizenden guldens verzwolgen.

Nauwelijks is deze arbeid voltooid, of de ingenieur *Varkvisser* heeft een plan ontworpen om van den *Rawa-Pening* een groot waterreservoir te maken, een soort van wadoek, waaruit in den Oostmoesson de *Demak-landen* te bevoeien zouden zijn.

Volgens betrouwbare bron zijn project en begroeting reeds bij de Reg. ingediend en daar in goede aarde gevallen.

Het plan komt in groote trekken hierop neer, dat van den *Rawa-Pening* een groote wadoek te vormen, de eerst uitgediepte *Toentang* door een sterken dam moet worden gesloten. Bij het station *Toentang* heeft een geoloog aardkundige onderzoekingen gedaan, ten einde na te gaan of de bodem, zonder gevaar voor onder-spoeling en onder-watering, stevig genoeg is, om den zwaren dam te dragen. Hij moet o.a. ontdekt hebben, dat daar het eindpunt is van den lavastroom, welke verharde lava uitmuntend moet wezen voor de grondvesten van den dam.

Door den bouw van bedoelden dam zal de waterstroom van den *Rawa-Pening* stop gezet worden en de *rawa* herschepen worden in een reusachtig meer van driehoekigen vorm met zijden van 15, 10 en 5 K.M. Door vijf flinke betonbuizen zal het water kunnen uitstroomen naar de oude *Toentang*-bedding. De *Toentang* zal over een lengte van 1200 M. nog 1½ M. dieper gemaakt worden, waarvan de kosten geschat worden op f 36000, terwijl het bouwen van den dam f 234.000 zal kosten.

Door de stijging van het water in den *Rawa-Pening* zullen kampongs moeten ontruimd, bouwgronden prijs gegeven worden en zelfs de militaire vestingen te *Willem I* en *Banioe Biroe* moeten worden opgedoekt.

De 16.000 bewoners der 37 kampongs, welke genoemd zullen zijn te verdwijnen, wil men doen emigreren naar de *Lampongs*, waar de bevolking aanvankelijk wel ooren naar schijnt te hebben. Of de kust ook nog groot zal zijn, wanneer het eens zoo ver gekomen zal wezen, is de vraag.

Verder zullen er schadeloosstellingen moeten worden uitgekeerd en gronden onteigend. Een gedeelte der lijn *Willem I—Kedong Djati* moet worden verlegd en de eindlijn der trambaan naar *Magelang* zal in andere richting krijgen. Geraamd wordt, dat alles bij elkaar 6 miljoen zal kosten en dat het werk over twee jaar klaar kan zijn. Noodig schijnt het de Reg. toe te roepen: „Bezint, eer gij begint”, omdat naar *Asinan* van een landbouwadviseur vernomen heeft, de bodemgesteldheid van de omstreken van *Demak* zeer onvruchtbaar is, doordat de grond in den drogen tijd zoo hard als marmer is en bij bevoering niets zal opleveren.

We kunnen ons echter niet voorstellen, dat de Reg. een werk van 6 miljoen zou beginnen zonder eerst een grondig onderzoek te hebben doen instellen naar den aard van den bodem van het te bevoeien gebied.

Rechtstreeksche draadloze verbinding Nederland-Indië.

In verschillende Indische bladen is met groote opzienmerkzaamheid melding gemaakt van de ernstige pogingen der Reg. om een rechtstreeksche radio-telegrafische verbinding tusschen Moederland en

Koloniën tot stand te brengen. Over de eerste pogingen hebben we indertijd een en ander medegedeeld en in dat verband ook genoemd den naam van Dr. C. J. de Groot, die in zijn dissertatie op wetenschappelijke gronden tot de stelling kwam, dat een rechtstreeksche radio-telegrafische verbinding over een kwart van de oppervlakte der aarde tot stand gebracht kan worden. Het was dus de vraag, of een dergelijke verbinding over grooten afstand ook praktisch uitvoerbaar zou zijn. Door de Reg. daartoe in staat gesteld, maakte Dr. de Groot niet alleen studie van de nieuwste in gebruik zijnde installaties en de vereischte sterkte der stations, maar verzamelde op zijn reis ook de beste toestellen. Daarmee zijn de proeven genomen, welke tot een gunstig resultaat geleid hebben, zoodat Nederland niet meer afhankelijk zal zijn van het buitenland, waar het de verbinding met Indië betreft. Het bezwaar, dat de gewisselde telegrammen overal opgevangen en begrepen zouden kunnen worden, wordt en door het gebruik van code-schrift en vooral door de nieuwe technische middelen zoo goed als geheel opgeheven.

De kosten worden geschat op 4 à 5 miljoen guldens. De stations moeten zich 300 M. boven den grond bevinden, dus zoo iets als de hoogte van den Eiffeltoren.

De nieuwe dienst zal ook voor den handel en de particulieren worden opengesteld.

Ethiek zonder geld.

De *Loc.* beweert, dat de Indische financiële politiek er a. h. w. op gericht is om misverstand te bevorderen. Hoort iemand de eischen van den volksvertegenwoordiger, of de beloftestroom van elken ethisch aangelegden kolonialen minister en ziet hij dan zoo weinig tot stand komen, dan denkt hij, dat gebrek aan geld daarvan de oorzaak is. En dat berust op een misverstand, want er is wel geld. Bij een juist financieel beleid zou er jaarlijks gemiddeld zeker 40 miljoen meer te besteden zijn voor directe volksverzorging: meer onderwijs, betere politiek, zuiver desa-bestuur, meer gezondheid.

Alle regeeringen hebben tot nu uit de contenten van de tegenwoordig levenden groote en blijvende werken laten aanleggen, waarvan meerdere komende generaties *kosteloos* kunnen genieten, waardoor een noodeloze en ongeoorloofde druk op de menschen van thans wordt gelegd.

Maar ook werken, welke winsten opbrengen, worden bekostigd uit de penningen van de bevolking, die voor een goed deel die winsten, welke dan voor uitbreiding van die rendabele werken gebruikt worden, weer opbrengen. „De belangen van het poovere en magere heden worden dus geofferd ter wille van een vet te mesten toekomst. Dat heet dan „beproofde voorzichtigheid”, maar het is woorden-ethiek.”

Voor groote en duurzame werken mag geleend worden, omdat het billijk is, dat het nageslacht, hetwelk het vol genot behoudt van onzen arbeid, in de kosten daarvan bijdraagt in den vorm van rente en aflossing der voor die werken thans aangegane schuld.

Zeide niet *N. P. van den Berg* in een lezing voor het „Indisch Genootschap” in 1890 reeds:

„Geld te leenen voor reproductieve werken in Indië bleef voor onze staatslieden jaren achtereen een schrikbeeld, een in hun oog roekeloos bestaan, waaraan geen minister zich durfde wagen. Toch dwongen de omstandigheden om het eenmaal aangevangen werk voort te zetten; ter verkrijging van de hertoe noodige middelen werd de op de bevolking rustende reeds zeer zware belastingdruk nog hooger opgevoerd en het is zeer de vraag, of dientengevolge de algemeene volkswelvaart niet meer is geschaad, dan zij gebaat werd door het achtereenvolgens gereed komen van de van staatswege onder handen genomen lijnen. Zelfs goud kan te duur gekocht worden en mijns inziens lijdt het geen twijfel, dat de belangen van Java zeer ernstig zijn benadeeld door het vasthouden aan het beginsel, dat ten behoeve van den ondernomen staatsaanleg de beurzen der belastingsschuldigen, en niet het op de wereldmarkt in zoo ruimen overvloed ter uitleening beschikbare kapitaal is aangesproken.”

Sedert zijn er ruim 25 jaren verlopen, en nog is het beginsel niet doorgedrongen, want de beide leeningen van 1915 en 1916 raken in geen enkel opzicht het stelsel, dat *N. P. van den Berg* in 1890 zoo scherp vonniste. Immers, de eerste Indische leeningen van 1915 en 1916 hebben geen andere betekenis dan dat Holland geld noodig had en de aan Indië gedane voorschotten opvroeg, welke Indië niet kon terugbetalen dan door er eerst zelf voor te gaan leenen. Het eenige onderscheid met vroeger is, dat er toen voor Indië en tegenwoordig ten name van Indië geleend wordt.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELUK ONDERWIJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, etc.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHER KERK
58 MOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL. 2234

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 % gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Feijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofdirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Geldermalsen	Stadskanaal
Alphen a/d Rijn	Gouda	Terneuzen
Amersfoort	Gorinchem	Tholen
Apeldoorn	Groningen	Tiel
Arnhem	Harlingen	Uithoorn
Barneveld	Heerenveen	Utrecht
Bodegraven	Hengevo (O.)	Veenendaal
Coevorden	Katwijk	Vlissingen
Culenburg	Leeuwarden	Wildervank
Delft	Leiden	Woerden
Doetinchem	Middelburg	Ijmuiden
Dokkum	Purmerend	Zeist
Dordrecht	Schagen	Zierikzee
Drachten	Schoonhoven	Zutphen
Ede	Slidrecht	Zwijndrecht
Franeer	Sneek	

Disconteeren en Incasseeren.
Wissels op Binnen- en Buitenland.

Suriname.

Voor hen, die belang stellen in Indianen-studiën, is het een goede tijd. Niet lang geleden verscheen te Washington, in het dertigste jaarverslag van het „Bureau of American Ethnologie” aan den Secretaris van het Smithsonian Instituut, van de hand van Walter E. Roth, „An inquiry into the animism and folk-lore of the Guiana Indians”. Op deze zeer uitvoerige studie, waarin nagenoeg de geheele bestaande literatuur over het onderwerp is verwerkt, hopen wij spoedig terug te komen. Thans wenschen wij de aandacht te vestigen op een niet minder belangrijk geschrift — verschenen als Heft I van de „*Studium zur Ethnologie und Soziologie*”, herausgegeben von Professor Dr. A. Vierkandt — getiteld „Die Arawaken. Ein Beitrag zum Problem der Kulturverbreitung”, van Dr. jur. et phil. Max Schmidt, Direktor-assistent am Kgl. Museum für Völkerkunde zu Berlin. Leipzig. Verlag Veit en Comp. 1917.

In zijne „Methodologische Vorbemerkungen” vestigt de schrijver er de aandacht op, dat, wanneer de resultaten van zijn „in wesentlichen auf soziologischer Grundlage aufgebauten Arbeit” dikwijls niet overeenstemmen met vroegere opvattingen, dit onderscheid hoofdzakelijk berust op de gebruikte methode.

In het eerste hoofdstuk geeft de geleerde schrijver een algemeen overzicht van de „Aruak-Kulturen”. De drie volgende hoofdstukken bevatten het eigenlijke hoofddeel van het werk en behandelen ten eerste de motieven van de verbreiding der Arowak-culturen, vervolgens de middelen, waardoor de verbreiding bereikt wordt en eindelijk het wezen en de gevolgen dezer uitbreiding. In het vijfde hoofdstuk wordt een uiteenzetting gegeven omtrent de plaats der Arowakken met betrekking tot de overige culturen van Amerika. Het zesde hoofdstuk behandelt den invloed van de uitbreidingswijze der Arowak-culturen „auf den Wandel der einzelnen Kulturgüter”. In het slot-hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van de uitkomsten van schrijver's onderzoek en een beschouwing over de draagwijdte, welke het voor de Arowak-culturen vastgestelde uitbreidingsbeginsel voor het verdere ethnologische onderzoek heeft.

Onze ruimte gedooft niet een overzicht van Schmidt's uitkomsten te geven. Door het vooropzetten van het sociologische standpunt opent de schrijver nieuwe gezichtspunten omtrent vele vragen waarop tot dusver geen bevredigend antwoord was gegeven. Zijne beschouwingen over verscheidene sociale instellingen der Arowakken — het moederrecht, de exogamie, de couvade of het z.g. „mannenkraambed” — zijn aannemelijker dan de tot dusver gangbare verklaringen.

Hier volge het slot van het boek in des schrijvers eigen woorden:

.....In der kontinuierlichen Unterwerfung der kulturell unterlegenen Elemente, mithin in der Zerteilung der Menschheit in wirtschaftlicher Beziehung in Herrscher und Beherrschte, würde die Wurzel eines jedes Kulturfortschritts zu suchen sein. Aber nicht allein auf das Uebergewicht der rohen Gewalt der jeweiligen Kulturbringer darf diese fortlaufende Spaltung der Menschheit nach Klassen zurückgeführt werden, sondern vor allem auch auf die friedlichen Mittel, durch die der Kulturbringer kraft seiner kulturellen Vorteile die unterlegene Bevölkerung in wirtschaftliche Abhängigkeit zu bringen sucht. Diese fortlaufende Schaffung immer neuer wirtschaftlich abhängiger Bevölkerungsklassen wäre demnach als die notwendige Voraussetzung für die aufsteigende Entwicklung des sich in stetigem Fortgang und in wechselseitiger Zersplitterung und Vereinheitlichung der einzelnen Kultur-elemente vollziehenden Kulturwandels anzusehen.”

Wie zich overtuigen wil dat Dr. Max Schmidt een goede gids is, sla nog een blad om en vindt dan onder het hoofd „Meine bisherigen Publikationen sind die folgenden”: een lange reeks geschriften.

Curaçao.

De Curaçaosche bladen vermelden met ingenomenheid, dat de Zweedsche Johnson-Lijn weldra ook Curaçao in haar vaarplan zal opnemen en die haven om de veertien dagen aandoen. Curaçao krijgt daardoor nieuwe verbinding met Zweden, Venezuela en Colombia. De heer Julius L. Penha is Agent dezer Lijn geworden.

In verband hiermede werd de heer Jos. M. L. Maduro benoemd en toegelaten als Consul van Zweden.

In de Curaçaosche Ct. van 1 Juni j.l. lezen wij: Het eigenlijke werk van de Curaçaosche Petroleum Maatschappij schijnt spoedig een aanvang te zullen nemen. Einde Mei j.l. is de sleepboot *Don Alberto* met den tanklichter *Willemstad* naar Maracaibo vertrokken om de eerste lading ruwe petroleum aan te brengen.

De *Amigoe di Curaçao* neemt uit *De Bode de Ingezonden stukken* over van den heer Van der Heide, die den onderwijzers in Nederland afried om op een salaris van f 2550 naar Curaçao te solliciteeren, omdat een gehuwd onderwijzer van dit salaris onmogelijk kan rondkomen; zoo ook dat van den heer H. Michelsen, gepensionneerd hoofd der Hendrikschool, die in de Bode van 16 Maart 1917 getracht heeft de cijfers van den heer van der Heide te weerspreken en meent, dat het aangeboden salaris wel voldoende is, besluitend:

„Alles te zamen genomen, is mijne meening, dat jonge getrouwde onderwijzers met één of twee kinderen met volle gerustheid op het aangeboden tractement kunnen solliciteeren. Zij zullen in Curaçao met zijn gastvrije, hartelijke bevolking een aangename werkkring vinden en met overleg en niet te hooge eischen best rondkomen.

Eerstgenoemde antwoordt daarop: „Alles tezamen genomen is mijn meening, dat iedere onderwijzer afgeraden moet worden om op het aangeboden salaris te solliciteeren. Dan zullen ze gevrijwaard blijven van het pijnlijke gevoel de gulle, gastvrije hartelijkheid der Curaçaose bevolking niet op dezelfde wijze te kunnen beantwoorden.”

In de *Amigoe* van 26 Mei j.l. een „Ingezonden stuk” van J. L. C. Monsanto uit Bonaire, die onder het hoofd

Stoomvaartverbinding.

o.m. schrijft:

„Overtuigd van het groote belang voor de onderhoorige eilanden dezer kolonie, gelegen in eene goede en snelle scheepvaartverbinding met het hoofdeiland Curaçao (wat de bovenwindsche eilanden betreft ook met St. Kitts en St. Thomas), heeft de toenmalige Gouverneur Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk op onze begroting voor het dienstjaar 1906 een post uitgetrokken, waaruit de onkosten, verbonden aan den voorgestelden stoomvaartdienst, zouden kunnen worden bestreden.

Uit de toen gewisselde schrifturen blijkt het, dat de Koloniale Raad met genoegen had geconstateerd dat eindelijk een stoomvaartverbinding tusschen de eilanden onderling tot stand zou komen en dat daardoor — dit waren de woorden van den Raad — aan een der wenschen van de bewoners der onderhoorige eilanden zou kunnen worden voldaan. In de Memorie van Antwoord sprak de Gouverneur zijne levendige voldoening uit, dat de totstandkoming van een stoomvaartverbinding met genoegen in den Raad werd geconstateerd. Men was het dus met elkaar eens, de stoomverbinding was noodzakelijk, die noodzakelijkheid werd ingezien ook in het moederland en de stoomvaartdienst werd in de kolonie ingesteld.

Buitengewone omstandigheden waren oorzaak, dat wij na eenigen tijd wederom onze toevlucht moesten nemen tot de zeilvaart, maar wij wisten, dat het hier gold een tijdelijken maatregel en wij berustten in het onvermijdelijke, hoopvol blikkend in de toekomst.

De groote voordeelen van eene stoomverbinding hebben wij leeren waardeeren, met genoegen denken we terug aan de Christansted en de Prinses Juliana; des te meer gevoelen wij het, reeds sinds jaren, de voordeelen te moeten derven en des te dieper medelijden hebben wij vooral met de ambtenaren die huns ondanks gedoemd zijn met hun gezin, tien, soms meer dan veertien dagen de martelingen te doorstaan, verbonden aan een zeereis per schoener naar de Bovenwinden.

Niets heeft de tegenwoordige Landvoogd onbeproefd gelaten om in deze verandering ten goede aan te brengen, op de begroting prijkte sinds lang een tot dat einde uitgetrokken memoriepost en alleen de oorlogstoestand scheen de verwezenlijking van diens plannen tijdelijk in den weg te staan. Op een oogenblik en van een zijde, waar aandringen op stoomvaartverbinding morele plicht was, stuitte men op tegenstand; er kwam een kink in den kabel.

Het klinkt ongelooflijk, het is evenwel een treurig feit, de Koloniale Raad heeft bij meerderheid van stemmen en op voorstel van het Lid H. Statius

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

BLOUSES in voile à fleurs . . . . . f 4.95
„ in voile rayé . . . . . f 3.95
„ in Mousseline de laine rayée. . . f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

„BINTANG”
HET Rijwiel voor Oost en West.
Rijwielmagazijn „Bintang”,
Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.

De FIRMA GIJP & Co.
vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURGVAL 130

AMSTERDAM

J. C. CRAMWINCKEL

Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier

NIUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112

FIRMA OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.

Speciaal adres voor Encadrementen in alle stijlen. Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Eisen, Foto's en Schilderstukken.

Zeer matige prijs voor het vergulden van Spiegel- en Schilderlijsten.

Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.

Geen filiaal hier ter stede.

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS, Directrice.

DE BLOIS & JENTEN

Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeederij

Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels

Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
hoek v. Bassenstraat.

'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

Muller den Memoriepost voor aanschaffing van een stoomboot van de begroting afgevoerd."

Schrijver eindigt met de woorden:

„Algemeen toch is men geërgerd over het afvoeren van den post voor een stoomverbinding en als van zelf sprekend beschouwt men het, dat Zijne Excellentie de Minister van Koloniën van Z.E.D.'s recht gebruik zal maken om het afgevoerde er wederom op te brengen.

Te lang en terecht wordt in de kolonie Curaçao steen en been geklaagd over de meer dan ergerlijke verbinding der eilanden onderling, terecht worden afschuwelijke tafereelen opgehangen van werkelijk doorstane ellende en met het volst vertrouwen vraagt men zich af, of Nederland nog langer zal gedooien, dat een toestand worde bestendigd die een koloniale Mogendheid eenvoudig tot schande strekt."

WAT DE INLANDER ZEGT.

De S. I. Den 20en Maart j.l. had er — alzo de Sinar Djawa — een vergadering plaats van de Bloerische afdeling van de Sarikat Islam, welke in de open lucht, op de aloon-aalon aldaar gehouden werd met ongeveer 2000 menschen. De regent, patih, aspirant-controleur, adjunct djaksa, zoomede een bestuurslid van de Tiong Hwa Hwee Koan, waren mede aanwezig, alsook Tjokroaminoto (voorzitter van de Centrale S. I.) en andere hoofdbestuursleden. Zij allen mochten op stoelen plaats nemen. De anderen (de broeders) konden op den grond zitten (sila) of ngapoerantjang (met samengevouwen handen uit eerbied voorover gebogen staan). Des ochtens om 9 uur 10 werd de vergadering geopend door den president Gondowidjojo, die alle aanwezigen met „kameraden" toesprak. Vooraf werd de ramp in Bali in herinnering gebracht en een beroep gedaan op den weldadigheidszin der broeders. Daarna werd uitvoerig over het volksonderwijs gesproken. De armoede en ellende, die onder het volk heerschen — zoo sprak de redenaar — zijn de gevolgen van zijn domheid, welke is weg te krijgen door het water van het onderwijs der scholen. De Javaan is verplicht zijn kinderen naar de scholen te zenden en de kameraden moeten op den ijver der kinderen aandringen. 't Is te hopen — zeide hij verder — dat de S. I. van Bora met geld zal steunen het studiefonds Darmoworo te Djokjakarta, dat dezer dagen uit de loterij f 5000 getrokken heeft en dat de S. I.-leden van Bora daarvan lid mogen worden. Ook beval hij de plaatselijke Inlandsche meisjesschool Darmo Rini, die reeds eenige jaren bestaat, in den steun der leden aan. Indien elk lid 2½ cent in de maand wilde betalen, kon daarvan ½ cent voor elk der beide genoemde vereenigingen worden afgestaan. De leden hadden hier tegen geen bezwaar. Van den schoolopziener — zoo ging de heer Gondowidjojo voort — had hij vernomen, dat het schoolbezoek op de dessa scholen met den dag verminderde. Hij schreef dit toe aan de zorgeloosheid van de ouders en deed ten deze een beroep op de belangstelling en toewijding van de gezinshoofden. Zij beloofden alles te doen, wat in het belang van het onderwijs en het schoolbezoek dienstig kon wezen. Nadat de bestuursverkiezing had plaats gehad, trad de heer Tjokroaminoto als spreker op. Wat Gondo over Bali en het onderwijs gezegd had, werd nog eens goed duidelijk gemaakt. Hij wilde niet ontkennen, dat het de bedoeling van de S. I. is, om eenmaal de teugels van het bewind in handen te krijgen, welke thans in het bezit van de Hollanders zijn. Het is daarom gewenscht, dat de leiders goed ontwikkelde mannen zijn, die een hooge school doorlopen hebben. Er kan niet genoeg worden aangedrongen op onderwijs en nog eens onderwijs. Ook voor de meisjes, opdat zij zullen zijn uitstekende moeders en „presidenten" van de keuken. Hij juichte het bestaan van de plaatselijke Inlandsche meisjesschool „Darmo Rini" ten zeerste toe, en gaf in overweging daar ook Islamitisch godsdienstonderwijs te geven, indien zulks niet reeds gedaan wordt. Dit onderwijs is voor de meisjes bepaald noodig, zeide hij. De godsdienst houdt haar van slechte dingen af, van slechte gedachten en van een slecht levensgedrag. Een slechte vrouw is verderfelijk voor het gezin, voor de dessa, ja voor het heele land!

Dan had hij 't over de uitdrukking „de kleine man", welke hij vernederend vond en die dus niet meer gebezigd mocht worden. Hij beval het woord „rajat" aan, dat meer in overeenstemming was met den tegenwoordigen tijd.

Ook de regent sprak eenige woorden. Hij kon zich niet vereenigen met het voorstel om geld af te staan aan de „Darmoworo" te Djokjakarta. Heeft de S. I. geld genoeg, dan ware 't beter een eigen school op te richten. Met de „Darmo Rini" is 't anders gesteld; daar zij een plaatselijke vereeniging is, had hij geen bezwaar, dat deze geldelijk door de S. I. gesteund werd. Hij gaf verder een verklaring waarom de rajat Djawa, de orang ketjil (kleine man) genoemd werd. Van wege hun domheid worden de Inlanders door andere menschen als kleine kinderen beschouwd.

Ook de assistent-resident gaf een verklaring van de benaming „orang ketjil". Het zijn menschen, zeide hij, die uitsluitend behooren tot degenen, die

gelast worden, de geringen, de kleinen, die niets te vertellen hebben, maar slechts te gehoorzamen. Hij bracht voorts onder de aandacht, dat te Bora een ziekenhuis van de zending bestaat. In de kliniek worden niet alleen Europeanen, maar ook Inlanders kosteloos behandeld. Slechts van de rijken wordt eenige vergoeding gevraagd. De Inlanders mogen zich over deze hulp niet onbetuigd laten. Zou 't niet wenschelijk zijn, vroeg hij, om f 5.— uit de dessa gemeentekas aan het zendingshospitaal te geven? Niemand gaf er eenig antwoord op. De regent kwam er tusschen beide, met te zeggen, dat de Inlanders nog te dom waren om hem te begrijpen, en daarom hun mond hielden.

Verbeteringen. In de Sinar Djawa wordt verklaard, dat de Javaan nog zeer ten achteren is en dat hij daarom zoo gemakkelijk om den tuin geleid kan worden door kapitalisten, bloedzuigers en onderdrukkers. Wat kan verbetering in dezen toestand brengen? zoo vraagt schrijver. Ook hier is het antwoord: onderwijs, goede voorgangers, rechts- en bestaanszekerheid. De toestand in de dessa hangt geheel af van de opvatting, waarmede het dessahoofd zijn taak verricht. Goede dessahoofden zijn dus in de eerste plaats noodig, de wijze van hunne verkiezing dient verbeterd te worden. Hij geeft in overweging deze hoofden voor een bepaald aantal jaren (3—5) te doen verkiezen en hen bij periodieke aftreding weder in aanmerking te brengen.

In hetzelfde blad wordt een opsomming gegeven van Indië's rijkdommen en met verontwaardiging gevraagd: waarom Indië ten aanzien van de voorziening zijner behoeften toch nog afhankelijk is van het buitenland, zich zelve niet kan helpen? Schrijver meent, dat het Gouvernement daarvoor niet de noodige moeite doet. Het geld van Indië moet alleen voor Indië gebruikt worden. Alle ingezetenen van Indië dienen samen te gaan, zich Indiërs te voelen. En het gouvernement mag ten hunnen aanzien geen onderscheid maken in de verschillende nationaliteiten. Het nu bestaande verschil vervreemdt de menschen van elkaar, die er hartzeer over hebben. De Chineezers hebben dit openlijk te kennen gegeven. In een Chineesch blad worden de Chineezers opgewekt om hun kennis en hun kapitaal dienstbaar te maken ten bate van China en niet langer meer in het belang van Indië.

Anti-Kerstening. In de Pewartu Deli worden eenige oorzaken genoemd van den opstand in Tapanoeli, o.a.: de zware druk van de belastingen en heeren-diensten, de nieuwe regeling ten aanzien van de rapats, de omkooperijen, die daarbij plaats vinden, vroeger bij uitzondering, thans regel, de te geringe schadeloosstelling door het Gouvernement uitgekeerd bij de onteigening der geweren, maar voornamelijk de ijver, waarmede met de kerstening wordt te werk gegaan, niettegenstaande liet Regeerings-reglement aan alle godsdiensten gelijke rechten waarborgt. Staaltjes worden gegeven van de buitengewone macht der zendelingen. Een Mohamedaan, die verscheidene kinderen besneden had, werd veroordeeld, op aanklacht van een Christen kamponghoofd, wegens verwonding. Van een controleur, die de zending niet gunstig gezind is, wordt gezegd, dat hij wel spoedig overgeplaatst zal worden.

Lof en Blaam. De nieuwe Gouverneur-Generaal wordt in hetzelfde blad geprezen voor zijn ijveren in het belang van de voorziening in de behoeften van de Inlandsche bevolking. Als bewijs hiervan wordt aangehaald een besluit, waarbij wordt aangedrongen op een spoedige gelijkstelling van Inlanders met Europeanen. Een ander besluit wordt genoemd, waarbij aanzienlijke Inlanders slechts met gevangenis mogen worden gestraft, en desverkiezende in de gevangnissen voor Europeanen kunnen worden ondergebracht. Maar dat niet aanzienlijke Inlanders van dit voorrecht geen gebruik kunnen maken, kan de schrijver niet goedkeuren. Zijn die dan geen menschen? zoo vraagt hij. Het ware beter „recht en billijkheid" te betrachten, dan op zoo'n manier gelijkstelling. Een gevolg van deze ongelijkheid is, dat er opstootjes in verschillende plaatsen zijn, waartoe voor een deel de onontwikkelde der bevolking bijdraagt, die het willekeurig optreden der ambtenaren aan den wil der Regeering toeschrijft. Het Gouvernement wil allerwegen zelfbe-

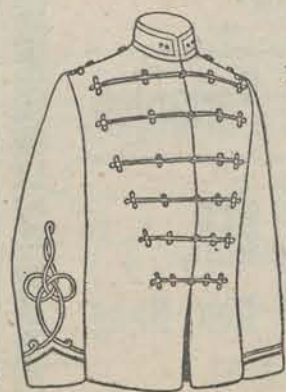
P. M. BROEKMANS

16, 18 Koningsplein 20, 439 AMSTERDAM.

Uitrustingen

voor O. en W. Indiën voor Civiel en Militair. (Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZONEN GROENMARKT 27 TELEPHOON No. 2512. DROGERIEN, CHEMICALIËN, DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN, EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen Hartenstraat 14-18-20 AMSTERDAM. Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers (Leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

F. L. VAN BOMMEL. Vlamingstraat 8-10 Prins Hendrikstraat 104-106. Dames- en Heeren- Mode Magazijnen. Handschoenen.

M. VISSER, voorh. A. J. ROEBARD. Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470. Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken REPARATIE-INRICHTING.

Kleermakerij UNICUM. Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947. CHEMISCH REINIGEN, REPAREREN, KEEREN, VERMAKEN, MODERNISEEREN, OPNIEUW VOEREN, OPPERSEN, OPZETTEN van zijden revers, STOPPAGE (onzichtbaar stoppen) van Dames en Heerenkleeding. Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs. UNICUM bepaald den prijs vooruit. Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

Hotel Pension INSULINDE. BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486. Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

J. v. MOORSEL. Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014. EERSTE HUIS. in: Stoffen, Mouselines en Witte Goed eren. :: Stalen op aanvraag

stuur instellen. Sumatra's Oost- en Westkust, zoodat Atjeh zijn reeds in het genot daarvan, en daar hoort men niet van opstootjes. Wanneer zal nu ook op andere gewesten het zelfbestuur worden ingesteld? zoo besluit schrijver.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Hygiëne onmogelijk. In hetzelfde blad haalt Si Miskin aan, dat *Lord Playfair* geconstateerd heeft, dat 80 % van de sterfgevallen onder de menschen te wijten is aan de weinige zorg die voor de reinheid van het lichaam wordt besteed. Voor Java kan gerust gezegd worden, dat die 80 % — alzo *Si Miskin* — onder de Javanen gezocht moet worden. Maar hoe zouden zij voor hun lichaam de noodige zorg kunnen besteden, daar al hun tijd in beslag genomen wordt om voor de vulling van hun maag te zorgen. Bij het uitbreken van epidemien zijn zij de eersten, die aangetast worden, omdat zij de bevelen niet kunnen opvolgen om voor de reinheid van hun lichaam, kleeven, eten enz. zorg te dragen. Want zij worden door den honger geplaagd. De armen moeten geholpen worden, dit is Allah's gebod. Maar wie zal hen helpen? Allen, die geen moeitevol leven lijden. De Javaan lijdt op Java ontegenzeggelijk een moeitevol leven. Hij heeft geen schuilplaats, waar hij zich bergen kan, als hij door ziekte of honger vervolgd wordt. Ook heeft hij geen scholen. Zoo zal hij arm blijven zoo lang de niet-armen zich zijn lot niet aantrekken.

Anti-Indië Weerbaar. In de *Sinar Sumatra* schrijft S. dat zeker wel 80 % van de overheerschten niet meegaan met het doel en streven van „*Indië Weerbaar*.” Wel is waar is er een Comité naar Nederland vertrokken om daar wat anders te vertellen: doch 't is bezijden de waarheid. Ga maar eens na — zegt hij — wie onder de overheerschten, die den druk zwaar gevoelen van de ongelijkheid van rechten, zouden zich gaarne tot kanonnenvoeder willen bestemmen? Hij waarschuwt ook tegen het voorloopig Comité, dat zich te Batavia gevormd heeft, dat verklaarde geen bemoeienis te hebben met „*Indië Weerbaar*”, maar toch blijkbaar dezelfde bedoelingen heeft, misschien zelfs nog verder strekkende. Denkt er eerst dus goed over na, vóór gij besluit daarvan lid te worden. Zoo raadt schrijver aan.

Slechte opvoeding. W. A. K. schrijft in de *Tjahaja Timor*, dat zuinigheid een zeer goede eigenschap is; vandaar dat 't Europeanen en Chineezers in Indië, die deze eigenschappen bezitten, dan ook zoo goed gaat. Met de Inlanders is 't anders gesteld. Als een Inlandsche vrouw met haar kind naar de *pasar* toegaat en het kind begint om de een of andere reden te huilen, dan zal de moeder niet ophouden met speelgoed en koekjes te koop om het maar stil te krijgen. Deze opvatting van moederliefde is verderfelijk. De kinderen zijn groot geworden met vele behoeften en met de gewoonte veel geld uit te geven om daarin te voorzien.

Drang naar Onderwijs. In hetzelfde blad worden uit een verslag van de Hoogeschool te Weenen eenige cijfers overgenomen, o. a. betreffende de groote aantal studenten en opgemerkt, dat men daar niet bang is om veel geld uit te geven voor lagere scholen, waar de onderwijzers slechts met twintig rijksdaalders betaald worden. 't Is mogelijk dat het thans moeilijk gaat om in N.-I. vele nieuwe scholen te bouwen, maar kunnen — zoo vraagt hij — de bestaande niet vergroot worden, om nieuwe leerlingen, die zich aanmelden, te kunnen aannemen? De H. I. en H. Ch. scholen zijn overvol; vele aspiranten moeten worden afgewezen. Er is geen geld, geen plaats, er zijn geen onderwijzers. 't Kan toch niet waar zijn, dat het Gouvernement aan dit alles tekort komt?

In de *Sinar Sumatra* wordt gevraagd wat of wie eigenlijk de evolutie in Indië tegenhoudt. Dit is het Gouvernement zelf, wordt er op geantwoord, dat geen scholen genoeg geeft, terwijl het gegeven onderwijs lang niet de noodige kennis verschaft om de Indiërs vooruit te brengen.

In de *Warna Warta* schrijft *Tjiptomangoenkoesoemo*, dat de Hollanders alleen dan naar Indië gaan, als zij in Holland niet genoeg te verdienen hebben en het vooruitzicht hebben hooge salarissen te trekken. Nu zou 't wel kunnen gebeuren, dat na den oorlog geen Europeesche werkkrachten meer voor Indië beschikbaar zullen zijn, omdat men in Europa zelf daaraan behoefte zal hebben, en daarvoor goed betalen wil. Hij raadt de Indiërs daarom aan hunne kinderen naar Europa of Japan te zenden om daar voor verschillende betrekkingen opgeleid te worden, die nu nog hoofdzakelijk door Europeanen vervuld worden.

China bovenal. S. schrijft in dat blad, dat de Chineezers zelf niet voldoende de hand er aan houden, dat hunne kinderen de eigen Chineesche taal leeren lezen en schrijven. Als zij hun eigen taal en schrift hoog hielden, zou er meer respect voor hun natie afgedwongen worden. Maar de meesten, vooral onder de welgestelden, verkiezen hunne kinderen naar de H. Ch. scholen te zenden, waar zij wel vreemde talen leeren. De ouders konden dan evengoed hunne nationaliteit afleggen en Europeaan of Jood worden. Ook Y laakt 't in zijn rasgenooten (in hetzelfde

blad) dat zij, als zij reeds naar hunne meening voldoende geleerd hebben, d.w.z. Hollandsch kunnen spreken, of als zij rijk geworden zijn, gelijkstelling met Europeanen aanvragen en hun nationaliteit wegwerpen. Waarom wenden zij de verworven kennis en het verkregen kapitaal niet aan ten bate van het Chineesche vaderland, dat thans zoovele bekwame mannen noodig heeft? Gelukkig acht hij het te kunnen constateeren, dat die drang naar gelijkstelling niet zoo groot meer is, daar het Gouvernement als belooning daarvoor het schutterspak gereed houdt en de Chineezers beschaamd zijn om soldaatje te spelen. Zouden zij ook beschaamd zijn om voor den dienst van het eigen vaderland soldaat te zijn? Neen niet waar? Veeleer trotsch!

De *Djawa Tengah* is verontwaardigd over de wijze, waarop China door de macht van het geld door de Entente in den strijd is gemengd, aangezien het geen ernstige grieven tegen Duitschland kan hebben.

De Chineezers in Indië worden opgewekt om met hun geld het Chineesche vaderland te steunen, opdat het spoedig vrij kome van vreemde invloeden en vooruit ga.

Van Vreemde Koloniën.

De oorlogsdoelen van de entente buiten Europa.

In een geestig artikel hekelt Albert de Pourville, op de hem eigen wijze, in de *Dépêche coloniale* van 19 Juni, 't onoprechte in de vredesformule waarop samenwerking wordt gezocht. Iedereen is 't er over eens: „pas d'annexions, pas de rançons, pas de conquêtes”, maar men moet weten wat die uitdrukkingen beteekenen.

Geen annexaties, maar wel bevrijdingen. Geen oorlogsschattingen maar vergoeding voor den roof en voor de schade. Geen veroveringen, maar waarborgen.

Buiten Europa heeft Frankrijk met Duitschland slechts een zaak in den trant van Elzas-Lotharingen te vereffenen, nam. die van de 2 uitstekende punten van Kongo, die in een onbewaakt oogenblik afgestaan. 't Fransche gebied in Afrika uit zijn evenwicht brachten. Sedert 1914 hernomen, blijven ze, 't spreekt van zelf, nu behouden; dat gaat verder niemand anders aan.

Er heeft geen bemoeienis met de D. koloniën, die in de Stille Oceaan bezet zijn. Groot Britannië zal er zich ook niet veel aan gelegen laten liggen, want de kroonkolonie der „Anzac” heeft ze ingelijfd bij de groote Australisch-Zeelandsche gemeenschap. De Russische broeders zullen de toepassing van hun formule hiervoor te regelen hebben met die van Melbourne en Victoria.

Voor Azië zal dit met Japan gevonden moeten worden, dat voor zijn moeite de D. Chineesche haven bevaart. Lang zal hierover niet getwist behoeven te worden.

De Afrikaansche zaken lijken minder eenvoudig, maar zijn 't inderdaad niet. De Inlanders van Kameroen hebben evenmin als die van Oost-Afrika of als de Herreros ooit van 't Germaansche dwangregime gehouden. Zij waren in doorlopenden opstand er tegen. Zij ontvingen de Franschen en Engelschen als hunne redders.

In naam van de socialistische beginselen, die aan den eigen volkswensch zooveel waarde hechten, is 't onmogelijk de landen aan Duitschland terug te geven, die zoo duidelijk hun vreugde te kennen hebben gegeven van er niet meer toe te behooren. Bovendien zijn, volgens Kropotkine, Jaurès en Marx zelfs, menschen geen ruilmiddel.

Wat moet er dan van die dappere negers worden? Hen aan hun vroegere onafhankelijkheid terug geven? Dat is hen tot den staat van verwildering, zelfs tot 't kanibalisme doen terugkeeren. De schim van Tolstoj zou er tegen opkomen. 't Zelfbestuur is zelfs niet goed denkbaar voor de zwarte staatjes, zooals de republiek Liberia aantoon, waar opera-bouffe toestanden heerschen.

Aan te bevelen schijnt de verschillende stammen van 't zwarte werelddeel in federaties samen te voegen, in 't genot van Gods vrijheid van bewegen, en verbonden door den lichten band van een welwillend protectoraat, door één of door een groep van mogendheden uitgeoefend. Onder voorwaarden van geen onwettigheden te begaan, zooals 't geheel naakt loopen in de steden en 't opeten van hun medemenschen, zou aan de inlanders van Kameroen, Togo, Zanzibar, aan de Herreros en Betchoeanen verzekerd kunnen worden dat zij voortaan als menschen zullen worden behandeld en beschermd zullen zijn tegen alle gevaren, w.o. ook

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

Bankierskantoor van LISSA & KANN

LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE

Administratie van vermogens
Safe Deposit

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld Internaat f 800.-

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.-

De Directrice: A. J. NELCK.

W. M. WEIJNE DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
's-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”, Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes. 2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Hôtel Astoria et de Paris

Modern Familie-Hôtel

Hoefkade 9-11 - Tel. 6056

Station H.Y.S.M. Den Haag

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ „BOERHAAVE”

Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.
Opgericht 1907.

Verzekert U als Particulier voor vrij Dokter, Apotheekkosten enz. Premie vanaf f 6.- per jaar, kind. f 3.-
Prospectussen en inlichtingen gratis.
Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

B. P. GENEMANS

VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376

Ondulation-Marcel
Manicure en Massage.

ATELIER VOOR HAARWERKEN.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pct. 's jaars.

dat van weer onder 't D. stelsel te vervallen.

De geallieerden zullen, zegt Pouvoirville, niet meer vragen, en dit altruïstisch programma moet de meest besliste voorstanders van de Russische formule behagen.

Maar er is nog iets anders dan 't bezit van den bodem. De handels hegemonie, de onderneming der markten, de kunst van te ruilen, 't gebruik van de rivieren, de aanleg van spoorwegen, alles wat de economische strategie van de beschaafde ondernemende rijke volkeren uitmaakt. D. had zekere punten op 't oog om van daar uit zijn invloed over de andere naties te doen veld winnen. De geallieerden hebben 't recht te doen opzichte van de nakomelingschap zelfs den ten opzichte van de geallieerden van daar verwijderd te houden. Is er ergens een congres, b.v. in Zweden, dat dit annexaties of veroveringen zou willen noemen? 't Is een bevrijding voor de inlanders en 't zijn waarborgen voor Frankrijk en zijn vrienden. Wie zal daar tegen op kunnen komen?

Pouvoirville meent dit eens te moeten zeggen voor 't algemeen begrip, voor de goede verstandhouding, voor de eerlijkheid en duidelijkheid in de verhouding tot de geallieerden onderling.

Naar 't ons voorkomt vertolkt hij inderdaad, en niet alleen voor de koloniën de opvatting van de formule volgens de partij, die zich 't sterkst zal voelen op 't oogenblik dat de formule in een staatsstuk zal worden uitgewerkt. Weer scheurpapier, die formule?

Terug van de oorlogs-rijks-conferentie.

De Britsch-Indische bladen brengen ons de mededeelingen, die de maharaja van Bikanir, sir J. Meston en sir S. P. Sinha, de Indische gedelegeerden ter rijksconferentie, bij hun terugkeer in Indië ten beste hebben gegeven. Uit den aard der zaak hebben zij geen ophellingen gedaan, wat de conferentie wereldkundig wenschte te maken had zij reeds openbaar gemaakt; veel wenschen wij dan ook niet te ontleenen aan de kolommen druks, die de Indische pers toch nog aan den terugkeer wijdt, maar enkele punten zijn er toch uit aan te stippen.

Aan een vertegenwoordiger van the Times of India zeide de maharaja, dat de boodschap, die hij had over te brengen, zich 't best liet samenvatten in 't woord door den koning-keizer gebezigt: „hoop”. De oorlog heeft Indië en Engeland nader tot elkander gebracht. 't Aandeel van Indië aan den oorlog, 't betoende patriotisme, de dapperheid van zijne zonen, heeft I. in 't Engelsche begrip een plaats verzekerd, zooals niets te voren dit had kunnen bewerken. Overal was er een verregaande welwillende gezindheid, die goede vruchten zal brengen zoodra de oorlog tot een goed einde zal zijn gebracht.

Ook van de zijde der vertegenwoordigers van de kroonkoloniën werd oprechte sympathie ondervonden. De bewering, dat deze koloniën ten opzichte van Indië een ander toezicht zouden noodig achten, dan voor de kroonkoloniën, werd niet bevestigd.

In een interview gaf sir Sinha zijn indrukken weer aan een verslaggever van de Englishman. Overal in Engeland vond hij een geest van kalmte, hoop en vertrouwen vooreerst in 't welslagen van den oorlog, vervolgens in de nadering ervan. Men geloofde dat de strijd nog wel langer dan een jaar zal duren, maar er is volstrekt geen twijfel aan 't succes. Wat zijn zender zelf aangaat, noemde hij de uitkomst bevredigend. Van allen, hoog en laag, werd de noodige medewerking ondervonden om alle gewenschte voorlichting en inlichting te krijgen. Opvallend is 't hem ook weerdig de lof te hooren verkondigen van den staatssecretaris voor Indië Mr. Chamberlain, als iemand, die met veel hart de Indische belangen bevorderde, terwijl deze zich nu juist genoopt heeft gevoeld zijn hoog ambt neer te leggen, naar aanleiding van de verwijten, die 't Mesopotamië-rapport aan zijn adres bevat en waarover hij zich zal hebben te verantwoorden. Sir J. Meston en de maharaja van Bikaner kregen elk stuk, dat in behandeling zou komen, vooraf ter kennisneming en konden de zaak uit Indisch oogpunt beoordeelen. Een gekozen vertegenwoordiger zou, volgens Sinha, niet meer voor Indië hebben kunnen doen, dan de aangewezen vertegenwoordiger sir Meston ervoor gedaan heeft.

Naar 't schijnt staat vast, dat voortaan elk jaar een bijeenkomst van 't Rijkskabinet zal plaats hebben, terwijl na 't beëindigen van de vijandelijkheden een Rijks-bijeenkomst zal worden gehouden om de algemeene gedragslijn aan te geven en over de handelsbelangen, alsmede de toekomstige verhoudingen der onafhedeelen van 't rijk te beraadslagen.

De gehouden conferentie heeft helderheid gebracht over menig verschilpunt waaromtrent misverstand en gebrek aan onderling begripen bestond tusschen Indië en de kroonkoloniën en 't moederland. Zijn de geschildpunten niet alle opgeheven, dan zijn zij toch op den besten weg ter oplossing geleid.

De conferentie is in menig opzicht een openbaring geweest en hare herhaling en bestendiging zal van onschatbare waarde zijn voor Indië en voor geheel het rijk.

Heeft Nederland hieruit niets te leeren, nu 't de bakens te verstellen heeft voor de toekomst van zijn koloniale politiek?

Actie van de mohamedanen in Rusland.

De mohamedaansche-nationaal godsdienstige beweging in Rusland is nog jong, maar zij heeft in den laatsten tijd een organisatie gekregen, die haar voor de toekomst tot een kracht zal maken, waarmede zal zijn te rekenen.

Op 16/29 April kwamen in Petrograd vele mohamedaansche leeraars uit 't geheele rijk te zamen, om tot 't sluiten van een bond te komen. Te gelijkertijd hadden ook gebiedscongressen plaats van mohamedaansche paedagogen, waaronder b.v. een te Kazan van de vrouwen, waar meer dan 300 gedelegeerden van vrouwenverenigingen uit verschillende deelen van 't rijk samen vloeiden. Van de genomen conclusiën bij de congressen troffen ons in 't bijzonder die genomen door de Wolga-tartaren, die, eveneens te Kazan; op 9/22 April samenkwamen. Wij vinden deze aldus weergegeven:

1. Rusland moet een foederatieve volksrepubliek worden. 2. De rechten der minderheden moeten overal beschermd worden. 3. 't Nationale leven en de eigen zeden der volksgroepen — in 't bijzonder der Tartaren — is te bevorderen. 4. In gebieden met een talrijke mohamedaansche bevolking zal de tartaarsche taal in 't verkeer der daartoe behoorenden zijn in te voeren. 5. Iedere nationaliteit — ook de tartaarsche — zal 't recht hebben, overeenkomstig haar zielental, ambtenaren te kiezen. 6. Iedere natie in Rusland krijgt gelijke rechten als de Russen. 7. De vrouwen genieten dezelfde rechten als de mannen. 8. De mohamedaansche soldaten vervullen hun dienstplicht in afzonderlijke regimenten. 9. De kolonisatie van Siberië en Turkestan is te staken. 10. De oorlog is zoo spoedig mogelijk te beëindigen.

Merkwaardige uitspraken voorwaar, ook in verband met 't tijdstip waarop de Russische omwenteling begonnen is, en mede om de emancipatie der vrouw, die men van daar en uit een specifiek mohamedaanschen kring nog niet zou hebben verwacht.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Brandende koloniale vraagstukken.

Als No. 10 der 2e serie geschriften, welke met den verzameltitel „Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick”, bij de Hollandia-Drukkerij te Baarn worden uitgegeven, is verschenen:

„Brandende koloniale vraagstukken. Een nagelaten studie over onze plichten, belangen en rechten in Indië, door wijlen Ir. S. I. Hazewinkel”.

Uit den aard der zaak bevat deze brochure (van 46 blz.) slechts een zeer beknopte beschouwing van wat de overleden schrijver noemt de „brandende koloniale vraagstukken”, als onderwijs, weerplicht voor Inlanders, een Indisch parlement, enz.

Koloniaal Tijdschrift.

De Juli-afl. opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van den heer H. E. K. Ezerman (tekst eener in de Bestuursacademie gehouden voordracht) over Timor en onze politieke verhouding tot Portugal, sedert het herstel van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië. Een interessant en belangrijk onderwerp, want de voortdurende kwesties met de Portugeezen, zijn onafscheidelijk verbonden aan de geschiedenis onzer vestiging in den Timor-Archipel.

De heer J. W. Meijer Ranneft schrijft vervolgens een opstel over „Scheiding van bestuur en politierecht-spraak op Java.” In tegenstelling met andere bestuursambtenaren is de schr. van meening, dat eene splitsing, ook uit zuiver bestuursoogpunt, meer voordeel dan nadeel medebrengt.

De heer H. T. Damsté publiceert een en ander over het eiland Simaloer (Poeloe Oe, Simeuloë, Simoeloel, Poeloe Babi, enz. genaamd) ten westen van Sumatra. In een kort historisch overzicht deelt schr. mede, dat (volgens Francis, levensloop, dl. III, bl. 106) in 1669 o.m. de eilanden Maros en Inako met onze loge te Baroes in verbond traden en oppert de veronderstelling: „Wordt met het Maros uit dat bericht het eiland Simaloer bedoeld?” O.i. moet het antwoord hierop ontkennend luiden en wordt met Maros vermoedelijk bedoeld een der Hinako-eilanden ten Zuid-Westen van het eiland Nias gelegen (en daartoe geographisch zoowel als staatkundig behoorend), met de hoofden van welk laatstgenoemd eiland in gemeld jaar 1669 (en nader in 1693) een contract werd gesloten. In het Aardrijkskundig en statistisch woordenboek van N.-I., uitgegeven door Prof. P. J. Veth (Deel II, 1869, blz. 454) vindt men in weinig maar veelzeggende woorden ons vermoeden bevestigd: „Maros, landschap op het eiland Nias, met een 5000 tal zielen (1854).”

De heer K. A. James geeft het slot van zijn artikel „Verbetering van misstanden bij huwelijk en echtscheiding, alsmede bij het godsdienstonderwijs in de afdeling Agam (Sumatra's Westkust).” Van den overigen inhoud dezer aan bijdragen rijke aflevering noemen we alleen nog een stukje van den landbouwleeraar te Fort de Kock, M. B. Smits, getiteld „Literatuur gegevens over de oliepalm”, waarin de schr. ten le. geen groote verwachtingen koestert van deze cultuur in Indië, en ten 2e geen olijken geeft met de literatuur over dat onderwerp bijzonder op de hoogte te zijn.

Tijdschrift Kon. Ned. Aandr. Genootschap.

In de jongste afl. (No. 4 van 15 Juli) geeft de heer E. C. Abendanon het vervolg zijner beschouwing over de historische geologie van Midden-Celebes (Rede uitgesproken ter Alg. Verg. van 21 April 1917). — Verder bevat deze afl. een overzicht van twee vergaderingen der commissie voor economische geographie, waarin het navolgende onderwerp een punt van bespreking uitmaakte: De ontwikkeling van den landbouw in den Indischen Archipel, de mogelijkheid van haar uitbreiding en intensivering. Dit onderwerp werd ingeleid door Prof. J. F. Niermeijer.

Eigen Haard.

Het Nr. van 14 Juli bevat een in memoriam, onder teekend R. C. Boer, waarin de schr. eerbiedige hulde

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15

's-Gravenhage

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spuistraat 252-256, Amsterdam.

Instituut WOLTERS
Surinamestraat 25 Den Haag
OPLEIDING H. B. S.,
GYMNASIUM EN LYCEUM.
C. G. J. WOLTERS.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER

Brood - Beschuit - Banket

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Pension „DE KLONIA”

Wed. C. M. DE KLONIA-v. d. Heyden.
Westeinde 3 Telefoon Z 5175
AMSTERDAM.

WIENER & VAN WITSEN
Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTBREMER SIGAREN .....
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

J. VAN DER LUGT & Co,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

brenge aan de nagedachtenis van Prof. Kern, den grooten taalgeleerde, van wien wel eens gezegd wordt, dat hij alle talen der wereld kende.

Verder geeft d(e) B(albian) V(erster) nog eenige geïllustreerde bijzonderheden over het feest van den heer J. T. Cremer, ter gelegenheid van zijn 70sten verjaardag.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 2 van dit nieuwe periodiek heeft den navolgen den inhoud: Verslag van een studiereis naar Sumatra's Oostkust, door Dr. A. J. Ultée. — Verslag van een bezoek aan eenige rubberlanden in West-Java, door P. E. Keuchenius. — Phytopathologische aantekeningen over Hevea, door P. E. Keuchenius. — De invloed van tappen en winteren op de voedselreserve van Hevea, door Dr. A. A. L. Rutgers. — Verklarende woordenlijst ten dienste der rubbercultuur, door Jhr. F. C. van Heurn. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van ondernemingsbezoeken en de in 1916 door het Rubber proefstation West-Java uitgebrachte adviezen, door Dr. N. L. Swart.

Gedenboek Koloniale Tentoonstelling Semarang.

Ter drukkerij „Mercurius” te Batavia is verschenen het Gedenboek van de Koloniale tentoonstelling te Semarang van 20 Augustus—22 November 1914, samengesteld door den secretaris van het hoofdbestuur M. G. van Heel.

Het werk bestaat uit twee deelen in groot 4e formaat en bevat tal van portretten, platen en een kaart der suikerfabrieken op Java. Het eerste deel bevat algemeene inlichtingen betreffende organisatie, opbouw en exploitatie der tentoonstelling, welke beschrijving van veel nut zal kunnen zijn voor mogelijke volgende groote tentoonstellingen in Indië. Deel 2 bevat de beschrijving der tentoonstelling zelf, aangevuld met toepasselijke, door deskundigen gestelde bijdragen. Die monografieën verhoogen ongetwijfeld de belangrijkheid van dit gedenboek en geven er vooral blijvende waarde aan. De vermelding van alle opstellen en de auteurs ervan zou te veel plaatsruimte vragen, waarom slechts wordt genoemd een beschouwing van mevr. M. C. Kooij-van Zeggelen over de vrouwenbeweging in Indië.

Alweder een brochure van den heer van Heutsz Jr.

Bij J. A. Boom te Haarlem verscheen opnieuw een geschrift van den heer J. B. van Heutsz Jr., getiteld: Senator H. Colijn en de defensie van Indië in de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

In zijn ijver om de door hem voorgestane denkbeelden betreffende de weerbaarmaking van Indië wereldkundig te maken, vervalt de schr. meer en meer in een toon welke, naar het wil voorkomen, aan de verwezenlijking dier denkbeelden niet bevorderlijk kan zijn.

Een enkel voorbeeld: „Het leger dat de Russen versloeg, werd aangevoerd door officieren, die geen M.U.L.O. hadden genoten, net zoo min als de heer H. Colijn zelf en net zoo min als vele der door de militiewet van onzen Colijn tot officier gebombardeerde reizigers in Singer naaimachines en pakhuis-employé's”.

Wetten en Verordeningen van Ned.-Indië.

Van de bekende uitgaaf van Mrs. Hekmeijer en Corporaal „Wetten en verordeningen van Ned.-Indië” (Batavia, G. Kolff en Co.) verschenen de Nrs. 21-24, respectievelijk de volgende onderwerpen behandelend: Verordeningen betreffende ontplofbare stoffen, vuurwapenen, kuskruit en munitie. — Reglement industriele eigendom koloniën 1912. — Reglement stoomketels, veiligheidsreglement, bepalingen omtrent de oprichting van fabrieken enz. — Verordeningen Inlandsch grondbezit. Alle 4 zijn bewerkt door Mr. F. C. Hekmeijer.

Teysmannia.

Inhoud van jaarg. 23, afl. 1. Rattensorten, door Dr. A. L. Hagedoorn. — Brand in het graan op Java, door Dr. C. J. J. van Hall. — Aanwijzingen voor het snijden en de verzending van entrijs van koffie en oculatiehout van cacao, door W. M. van Helten. — Een praktische tapproef op wetenschappelijke grondslag, door Dr. A. W. K. de Jong. — Javaansche voedergrassen, door C. A. Backer.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 16 Juli vervolgt luit. E. A. Nix zijn schetsen uit Moeara Teweh. Thans geeft hij een geïllustreerde beschrijving van een grot aan de Boven-Teweh, Liang Siapa genoemd, een der belangrijkste wijkplaatsen van de opstandelingen in den tijd van actie in het Poeroek Tjahoesche omstreeks 1905.

uit Zendingsperiodieken.

Hoe Pulang Gana god der aarde werd. Een Dajak-legende, door V. Halder, missionaris in N. Borneo. (Annalen Missiehuis Roosendaal, Juli 1917).

Mededeelingen van de Mentawai-eilanden en jaarverslag over den arbeid te Padang en filialen (Berichten uit de zendingswereld. 15 Juli 1917).

Pandita Djawa (Ned. Zendingsbode, 13 Juli 1917).

De Keies en zijn kerk, door J. v. d. Kolk (Annalen van het Missiehuis te Tilburg, 15 Juli 1917).

Kaja-Kaja phantasie, door P. Vertenten. — Stichting der missie op Jamdena, door E. Cappers. (Almanak van het Missiehuis te Tilburg, jaarg. 1918).

Locale Belangen.

Mededeeling No. 21 van de vereniging voor locale belangen (Bijlage van afl. 20 van „Locale Belangen”), bevat de besprekingen over havenbeheer en zelfbestuur ter gelegenheid van het zesde decentralisatie-congres (bijeenvkomsten van 11 en 12 Juni 1916).

De rattepest op Java.

Den 2en Juli j.l. promoveerde tot doctor in de geneeskunde aan de Universiteit te Amsterdam de heer H. W. Hoesen (geb. te Fort de Kock), op een proefschrift, getiteld: Gegevens omtrent de indicatoren der rattepest op Java. Dit proefschrift is tevens een rapport, uitgebracht aan den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Indië, 1913—1914.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De April-afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: Hoogtemetingen, door J. Beumée. — Iets over de fauna in het gebergte-wildhoutbosch van Java, door Bartels. — De djatibossen in de memorie van overgave van Nicolaas Hartingh, Gouverneur en Directeur van Java's Noord-Oostkust in 1761, door E. H. B. Brascamp. — Gebruik van Palembang's IJzerhout op Java, in 1764, door E. H. B. Brascamp. — De invloed van het bosch op den regenval, door W. H. van der Haas.

De Mei-afl.: Over de wijze van taxatie bij de bosch-inrichting, door A. J. van Deventer. — Grondslagen van een bedrijfsregeling, toegepast op het plenterbosch, door F. Kramer, met naschrift door Dr. A. H. Berkhout.

De Indische Mercur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 23: De suikeraankopen van de Britsche regeeringscommissie in 1916, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Nogmaals sprinkhanen op Java, door G. J. Vink. — Vergadering van de Soekaboemische Landbouwvereniging. (Hierin o.a.: Verhooging van de opbrengst van theetuin met behulp van geletterde Javanen). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen.

Korte Berichten.

No. 19 der Korte Berichten (uitgave Dep. van Landb. te Buitenzorg) bevat o.a. het slot van het overzicht van den productenhandel op Java gedurende het eerste kwartaal van 1917.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrielen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Uitgaven van de Vereniging „Je Maintiendrai” te Medan, Nos. 1 en 2.
2. Jaarverslag 1916 van de Surinaamsche Bank.
3. Idem Idem van de Ned. Vereniging „Landverhuizing” te 's-Gravenhage.
4. Statistiek betreffende de Eerste H.B.S. met v. cursus te Rotterdam, 1865—1915.
5. Andermaal Z.E. de Oud Gouv.-Generaal J. B. van Heutsz en de defensie van Ned.-Indië, door K. van der Maten, gep. Gen.-Majoor N.-I. L.
6. Suriname en zijne economische hulpbronnen, door Fr. Oudschans Dentz.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Zakdoeken.

Kousen.

M. & J. TOEMAN

Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.

Spuistraat 67 - Tel. 2009.

Den Haag.

Handschoenen.

Kragen.

Boksen.

Ontvetting.

TOEPOEL'S MODELSCHOOL

Joh. Camphuystraat 165-167 Den Haag

Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.

Rondschrijven gratis en franco.

Versterking.

Jujutsu.

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

.....VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20

TELEPHOON 1654

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL

Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden, Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

OLYMPIA-THEATER

Prins Hendrikplein 3 - Telef. 9521

Schitterend Programma van 20-26 Juli.

The Triangle Famous Plays. Orig. Mise-en-Scène.

De Schipbreukelingen van de Medusa.

Grootsch Kino-Schouwspel in 5 Acten.

Interessante Romantische Schets naar het boek van ROBERT AMES BENNET.

Gespeeld door dezelfde Artisten uit de film: GIJ ZULT NIET BEGEREN!

Kathlyn Williams als . . . . . Jennie Leslie.
Guy Oliver als . . . . . Thomas Blake, Ingenieur.
Harry Lonsdale als . . . . . Sir Cecil.
Winthrop, 'n Engelsch Edelman.

KARAKTER-STUDIE.

CHARLIE CARTOON.

CHARLIE CHAPLIN.

Een aardige Caricatuur van JAMES BATWICK.
Le Roi des Comiques.

Les Films Eclair Paris.

LENTELUST.

Een leuke, echt Fransche Klucht in 2 Afdeelingen.
Gespeeld door bekende Parijsche Artisten.

Parijsche Toestanden.

ENZ.

ENZ.

ENZ.

Adverteeren doet verkoopen.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.

Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.

Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.

Kinderjuffrouw in Indië.

Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor-
mationes Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering.....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's-Gravenhage

Geeft 4, 5% Schuldbrieven uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfonds, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud.-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.— p. mnd of f 50.— p. j. af.
VLEUGELS „f 8.— „ „ „ f 80.— „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

CREDIET- EN HANDELSBANK voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.— af.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND- SCHOENEN

brocat, zijde,
gouldleer en lak.

Wekelijksche
verzendingen
naar
de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

Adverteeren doet verkoopen.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

l'Abonnement-National
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

Onze abonné's kunnen als met contant geld
kopen: meubilair, kleding, huish. artikelen enz.
enz. in bij ons aangesloten solide winkels en ons
in gemakkelijke betalingen betalen.

Gedieten tot elk bedrag. Vraagt inlichtingen.

**NEDERLANDSCH-INDISCHE
ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ**

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14
BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE
BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

LAAT voor Uwe familie in Indië
een **PORTRET** van U maken
bij U aan huis.

Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van
foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleding naar Maat.

Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELLEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor de Vacantie:

Sport-Blouses en Mantels
Kinder-Jurken en Hoeden
Badcostuums
Gekleurde Overhemden

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap
kan dagelijks geschieden ten kantore
Benoordenhout 2 en bij den Portier
aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden
worden ook op verlangen toege-
zonden.

De contributie gaat in met de
maand, volgende op die van de
aangifte. Voorloopige toegangsbe-
wijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium,
Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht,
Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
Magazijnen van **INDISCHE KUNSTNIJVERHEID**

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements **NOORDEINDE 44,**

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

HUIWELIJKS

UITZETTEN

Tel. 2162.

Zichtzendingen.

Voorhanden: **LINNEN Damast Tafelgoed.**

LINNEN Bedlakens en Sloopen.

LINNEN Handdoeken en Keukendoeken.

BERNARD DRABBE, Noordeinde 6 t/o de Plaats.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant.

Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737.

Code 5th Edition A. B. C.

Luxe Brood- en Banketbakkerij

Willem Renout

Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.

AMSTERDAM

HOTEL PENSION

„Bella Vista”

VAN STOLKWEG 14, bij de Schev. Boschjes

TELEPH. INTERC. S 533.

TJ. TEITSMA.

..... **Melkinrichting** .....

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„**PASTEUR**”

Scheveningen, Neptunustr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Adverteeren doet verkoopen.